

NOVI

Odmev

GLASILO KULTURNO PROSVETNEGA
DRUŠTVA SLOVENSKI DOM ZAGREB

JUNIJ 2023
ŠTEVILKA 82
ISSN 1331 - 548X

- Slab odziv na manjšinskih volitvah, Slovenci z najnižjo udeležbo
- Dr. Borut Marn, strokovnjak za sluh, ki je dobil nagrado mesta Zagreb
- Jure Plut, profesor angleščine, ki poučuje tudi slovenščino
- Najbolj podrobna knjiga o Slovencih v Jasenovcu pred izidom

SLOVENSKI DOM – NAŠ DRUGI DOM

- 3 Uvodnik
- 4 Spet smo peli v Šentvidu
- 4 Velikonočna razstava
- 5 Obiskali so nas pevci iz Logatca
- 5 Po več letih spet le ena kolona
- 6 Nastop zbora A. M. Slomšek na Primorski poje
- 6 Učenje slovenščine v slovenski prestolnici
- 7 Spominski pohodi so preteklost
- 7 Olga Šikovec Luncer (1933 – 2023)

SLOVENC NA HRVAŠKEM

- 8 Slovenci med manjšinami z najnižjo volilno udeležbo
- 9 Rezultate minulih manjšinskih volitev za Novi odmev komentira predsednica Zveze slovenskih društev na Hrvaškem Barbara Riman
- 9 Ustanovna seja v novem mandatu
- 10 Redna letna skupščina Zveze slovenskih društev na Hrvaškem
- 10 Komisija DZ za odnose s Slovenci v zamejstvu in po svetu
- 10 Prva čezmejna borza lokalnih ponudnikov v Ilirski Bistrici
- 10 Delovna skupina za pripravo načrta učenja manjšinskih jezikov po modelu C
- 11 Primorska poje 2023: Naj gre pesem med ljudi!
- 11 Materinski dan v društvu
- 11 Porto Etno festival
- 12 Mešani pevski zbor Encijan
- 12 Prvič tudi mladi Slovenci iz Hrvaške
- 13 SKD Ajda v Šmartnem pri Litiji
- 13 Susret triju škola
- 14 Obisk čudovite Savinjske doline
- 14 Učenci slovenščine na obisku v Idriji
- 14 Likovna kolonija Jože Arzenšek

NOVICE OD TU IN TAM

- 15 Sprejem in koncert na Evropskem trgu
- 16 Okrogla miza o nepremičninah

- 16 Razstava v NUK o neizčrpnih in večno aktualni temi
- 17 Prvomajski pohod in druga dogajanja
- 17 Mučenec Janez Kranjc na poti do oltarja

MATERINŠČINA

- 18 „Želim, da moji dijaki spregovorijo slovensko“
- 20 Dopolnilni pouk slovenskega jezika in kulture v Međimurski županiji
- 21 Ravnatelj Babić: Smo edina šola v Zagrebu, ki omogoča učenje slovenščine
- 22 Dediščina očeta slovenske knjige in jezika
- 23 Priporočilo za branje

POGOVARJALI SMO SE

- 24 Strokovnjak za sluh, ki je postal zaslužni meščan Zagreba

KULTURNA OBZORJA

- 26 Kulturne drobtinice
- 28 Festival ljubezenske poezije
- 28 Geometrija v slovenski umetnosti
- 29 SNG Ljubljana na Marulićevih dnevih
- 29 Umjetnost slobodnog uma

PRETEKLOST V SEDANJOSTI

- 30 O usodi slovenskih taboriščnikov v Jasenovcu
- 32 Oče Slovenskega doma Zagreb
- 33 Soustanovitelj in dolgoletni voditelj društva

ZA VSAKOGAR NEKAJ

- 34 Več prostora za slovenske knjige
- 35 Recepti

POLITIČNA SVETOVALNICA

- 36 In vendar se vrtil

Novi odmev izdajata
Kulturno prosvetno društvo
Slovenski dom Zagreb
in **Svet slovenske nacionalne manjšine**
Mesta Zagreb
s pomočjo
Savjeta za nacionalne manjine
Republike Hrvatske
in **Urada vlade Republike Slovenije za**
Slovence v zamejstvu in po svetu.

Za izdajatelja:
Darko Šonc

Uredništvo:
Miroslava Marija Bahun, Stanka Herak,
Polona Jurinić, Irena Pavlović,
Darko Šonc, Tanja Borčić Bernard,
Cvijeta Pandol Udiljak.

Urednica:
Agata Klinar Medaković

Pregled, priprava in oprema besedil:
Drago Balažič

Oblikovanje in prelom:
Intergrafika TTŽ d.o.o.

Tisk:
Intergrafika TTŽ d.o.o.
Bistranska 19, Zagreb

Izhaja občasno v slovenskem in
hrvaškem jeziku.
Naklada: 800 izvodov

Naslov uredništva:
Kulturno prosvetno društvo
Slovenski dom Zagreb
Masarykova 13/I, 10000 Zagreb
tel./fax +385 (0)1 48 55 171
slovenski-dom@zg.t-com.hr
http://slovinci-zagreb.hr

• Slab odziv na manjšinskih volitvah, Slovenci z najnižjo udeležbo
• Dr. Slavica Marč, strokovnjak za sluh, ki je dobil nagrado mesta Zagreb
• Jure Pluta, profesor angleščine, ki poučuje tudi slovenščino
• Najbolj podrobna knjiga o Slovincih v Jasenovcu pred izidom

Koncert slovenskega Policijskega
orkestra z gosti ob dnevu
slovenske državnosti v Zagrebu
20. junija 2023.
Foto: Matej Grgić

82.

Druška številka Novega odmeva v letu je tokrat pred vami prej, ob začetku poletja in ne, tako kot običajno, šele jeseni. V uredništvu smo namreč ocenili, da se v pozni pomladi zgodi toliko stvari, da bi bilo škoda čakati tja nekje do oktobra. Ocena se je izkazala kot točna, kar kaže tudi vsebina te številke. Eden, vsaj deklarativno pomembnejših dogodkov, ki mu posvečamo tudi precej pozornosti na naslednjih straneh, so bile manjšinske volitve v začetku maja, po katerih pa bi se morali oblikovalci manjšinske zakonodaje resno vprašati ali so takšne, kot so zdaj, sploh smiselne. Nekaj mora biti hudo narobe, če med vsemi manjšinami ne pritegnejo niti desetine upravičencev, večinoma pa le dvajsetino. Poznavalci in strokovnjaki za manjšinska vprašanja sicer naštevajo celo vrsto vzrokov za to, od same vloge in pristojnosti manjšinskih svetov in predstavnikov, pogojev za njihovo delovanje in nezainteresiranosti pripadnikov manjšin, do organizacije volitev, premajhnega števila volišč in zmede z volilnimi imeniki. Res je absurdno, da ponekod ne pride na volišča niti toliko volivcev, kolikor je kandidatov, kar pomeni, da niti kandidati zase ne pridejo volit. Ob tem je povsem na mestu vprašanje ali ne bi bilo bolj koristno denar, ki se porabi za te volitve, nameniti za delovanje manjšinskih društev. Čeprav se, razen deloma romske, nobena manjšina ne more pohvaliti z udeležbo, pa smo žal Slovenci glede tega najslabši. In spet, lahko bi naštel sto in en razlog za to, ampak skupaj s podatki lanskega popisa to ni najboljši obet za prihodnost.

Uh, nehote nas je tole zdaj zaneslo v neko črnogledost, čeprav še zdaleč ni vse tako slabo. Nasprotno. Konec koncev se v našem in tudi drugih slovenskih društvih na Hrvaškem dogaja kar veliko lepih stvari. V času pevskih revij in taborov je nekako razumljivo, da so

najbolj aktivni pevske zbori, tako tudi oba naša, v Slovenskem domu Zagreb pa smo gostili pevce iz Logatca. Pred kratkim smo obeleževali slovenski Dan državnosti, letos v našem mestu nekoliko drugače, in sicer tudi s koncertom slovenskega Policijskega orkestra na Evropskem trgu, zvečer pa še z nastopom Pankrtov v Muzeju sodobne umetnosti. Oboje je obiskovalce navdušilo, žal je bilo teh opoldne v mestu manj kot bi pričakovali, verjetno tudi zaradi vročine.

Kot vselej se veliko dogaja na področju kulture in učenja slovenščine. Svet slovenske nacionalne manjšine Mesta Zagreb in Slovenski dom Zagreb sta spet sodelovala na festivalu ljubzenske poezije v Samoboru, gostili smo nekaj razstav, obiskovalci pouka slovenskega jezika pa kar pridno preverjajo in nadgrajujejo svoje znanje materinščine z obiski krajev v Sloveniji. Za to številko smo se o učenju slovenščine kot dopolnilnega pouka pogovarjali s profesorjem **Juretom Plutom**, ki uči slovenski jezik po modelu C učence na Gimnaziji Lucijana Vranjanina v Zagrebu, o tem kako je prišlo do tega, da so organizirali ta pouk, pa je pojasnil ravnatelj šole **Tomislav Babić**. Kako poteka učenje slovenščine v nekaterih osnovnih šolah v Međimurski županiji, v kateri sicer ni nobenega slovenskega društva, je opisala učiteljica **Aneja Cafuta**.

Se pa Slovenski dom Zagreb lahko pohvali, da ima v svojem članstvu letošnjega dobitnika nagrade mesta Zagreb. To je priznani zdravnik, otorinolaringolog in velik strokovnjak za zdravljenje okvar sluha zlasti pri dojenčkih in otrocih **dr. Borut Marn**. Rojeni Ljubljčan, ki od rane mladosti živi v Zagrebu, nam je pripovedoval o svojem življenju, poklicni karieri in o svojih pogledih na težave, ki jih ima zdravstvo na Hrvaškem in tudi drugod. Napovedujemo skorajšnji izid knjige o

usodi slovenskih taboriščnikov v Jasenovcu. **Alojz Kramar** in **Ilinka Todorovski** pojasnjujeta, kako je nastajala knjiga, ki naj bi luč sveta zagledala jeseni in bo doslej najbolj obsežno in podrobno delo na temo Slovencev v Jasenovcu. V preteklost se vračamo tudi s spominskima zapisoma o dveh ustanovnih članih društva, ki je bilo predhodnica Slovenskega doma Zagreb – Frana Zavrnik in Borisa Zarnika. Povod, da smo se ju spomnili, leži v okroglih obletnicah njune smrti oz. rojstva. Kot že kar nekaj številčk, nas na koncu čaka še kolumna, v kateri tokrat **Rok Kajzer** ugotavlja, da se je zgodilo nekaj do zdaj skoraj neverjetnega: Slovenija in Hrvaška sta se odločili družno nastopiti na ameriškem turističnem trgu s skupno promocijsko kampanjo obeh držav kot atraktivnih celoletnih turističnih destinacij. Lepo je slišati, da se v času, ko med državama in politiki niti pompozni in največkrat vsebinsko praznih protokolarnih srečanj in napihnjenih obljub, niti, hvalabogu, medsebojnih očitkov in strupenih puščic, v ozadju dogaja nekaj za obe strani koristnega. Sicer pa Slovenci itak tudi letos množično drvijo proti Istri in Dalmaciji. Kar je vsaj za eno stran tudi koristno.

Prijetno branje, pa lepo in ne prevroče poletje vam želimo!

Uredništvo

Spet smo peli v Šentvidu

Šentvid pri Stični je lepo urejeno mestece na Dolenjskem, z bogato zgodovinsko in kulturno dediščino. Vsak tretji konec tedna v juniju tam poteka Tabor slovenskih pevskih zborov, ki je največje in najbolj množično srečanje pevskih zborov ne le v Sloveniji, pač pa tudi v okolici.

Namen prireditve je ohranjanje slovenskih narodnih in ljudskih pesmi. Poseben pomen se posveča otrokom in mladim, da tudi oni spoznavajo in se naučijo peti te pesmi in nadaljujejo pevsko izročilo in tradicijo tega tabora. Geslo letošnjega Tabora slovenskih pevskih zborov je bilo *Pesem in smeh v dobrih ljudeh*, s čimer so želeli organizatorji opozoriti na bogato zakladnico slovenske ljudske glasbe, ki prav slavi po svoji šegavosti in navihanosti. Kar pomeni, da s pesmijo in smehom iščemo pot do drugih ljudi, saj nas pesem povezuje, plemeniti in spodbuja tisto dobro v nas.

Prvi dan Tabora, v soboto, je večerni koncert namenjen nastopom slovenskih zborov iz zamejstva oz. iz tujine, ta del programa pa se vedno odvija v Osnovni šoli Ferda Vesela. Letos so poleg našega nastopili zbori iz Gornjega Senika (Madžarska), Splita, Banja Luke, Beograda, Proseka na Tržaškem (Italija) i Žitare vasi (Avstrijska Koroška). Naš zbor je zapel pesmi *Nmau čez izaro*, *Kaj pa je tebi Ljubica* in *Zbadljivka*. Gostitelji so nas sprejeli zelo prisrčno in se potrudili, da smo se prijetno počutili. Po koncertu so nas obilno pogostili, zabaval pa nas je tudi domači ansambel mladih glasbenikov. V nedeljo, 18. junija so na igrišču OŠ Ferda Vesela na množičnem pevskem srečanju pod vodstvom dirigenta **Igorja Švare** zapeli združeni ljubiteljski ženski, moški in mešani pevski zbori iz Slovenije in zamejstva, ki jih je bilo letos vsega skupaj 90. Uvodoma sta zbrane pozdravila predsednik Tabora slovenskih pevskih zborov **Matej Šteh** in direktor Javnega sklada RS za kulturne dejavnosti **Damjan Damjanovič**. Potem ko smo vsi skupaj zapeli *Slovensko deželo* so z eno pesmijo nastopili združeni otroški zbori, nato pa izmenično združeni mešani, združeni ženski in združeni moški zbori. Poleg zborov sta nastopila še Policijski orkester in folklorna skupina Vi-

Naš zbor se je dobro odrezal. Foto: ŠZ

dovo iz Šentvida. Koncert se je končal z *Venčkom* v skupni izvedbi vseh zborov in orkestrrov. Na koncu prireditve, ki jo je prenašala slovenska nacionalna televizija na 1. programu, nas je pozdravil župan občine Ivančna Gorica in nas povabil na 53. Tabor prihodnje leto. Naš zbor je že velikokrat nastopil v Šentvidu pri Stični in čeprav je večina članov sodelovala že na več kot desetih, mnogi pa na več kot dvajsetih, je vsak nastop drugačen in neponovljiv. Hvala vodstvu Slovenskega doma Zagreb, ki nam omogoča obisk pevskih prireditev v Sloveniji, našemu dirigentu Ivici Ivanoviću, ki nas dobro pripravi za nastope in Stanki Herak, ki poskrbi, da vse teče tako kot mora.

Branka Popović 🗣️

ŠOPEK

Velikonočna razstava

Tudi letos je kreativna delavnica Šopek pripravila velikonočno razstavo del, ki si jo člani in prijatelji Slovenskega doma Zagreb vselej z veseljem ogledajo. Pred letošnjo veliko nočjo, je bila 5. aprila na ogled razstava z naslovom *Spomladansko cvetje za veliko noč*.

Kot vedno so članice Šopka za velikonočni praznik oblikovale izdelke z motivi v duhu slovenske tradicije in običajev, posebej ko gre za pisanice. Tudi tokrat so bile te izdelane v različnih tehnikah in okrašene z različnimi motivi ter okraski, veliko pisanic pa je bilo narejenih iz kaširanega papirja, obarvanih in okrašenih iz papirnatega cvetja. Videti je bilo tudi razne bidermajer šopke pa tudi več vrst cvetov narejenih iz papirja in to tako spretno izdelanih, da so nekateri obiskovalci preverjali ali gre za prave cvetove ali so resnično iz papirja. Razstavo je obogatila tudi serija slik, naslikanih z akrilnimi barvami na platnu z motivi pomladanskega cvetja. Naslikale so jih prav tako

članice ustvarjalne delavnice, ki jih odziv občinstva zelo razveselil in jim predstavlja spodbudo za uspešno delovanje tudi v prihodnje.

O otvoritve razstave je dobre želje ob prazniku izrekel predsednik Slovenskega doma Zagreb **Darko Šonc**, tajnica Sveta slovenske narodne manjšine Mesta Zagreb **Agata Klinar Medaković** pa je z recitacijo pesmi slovenskega pesnika Simona Gregorčiča prispevala k ugodnemu in prijateljskemu vzdušju obiskovalcev in avtoric razstave. Taki dogodki so prava priložnost za prijetno in veselo druženje v Slovenskem domu Zagreb, kar se je potrdilo tudi tokrat.

(ns) 🗣️

Delček bogate ustvarjalnosti članic Šopka. Foto: akm

Obiskali so nas pevci iz Logatca

Lansko jesen smo na koncertu v Monostru na Madžarskem spoznali zборе iz Logatca, Beltincev in domačine. Vedno ob takih srečanjih steče beseda o sodelovanju med zbori, o nastopih in koncertih. Uskladili bomo datume, določili kraj nastopa in potem sledi organizacija. Dogovorjeno - storjeno. In tako nam je 31. marca prišel v goste Mešani pevski zbor Logatec.

Pevsko društvo Logatec je eno najstarejših delujočih društev na Logaškem. Leta 1911 je bil ustanovljen Moški zbor, ki je s prekinitvijo med prvo in drugo svetovno vojno deloval do leta 1992. Mešani zbor je bil ustanovljen leta 1984, leta 1994 so pričeli sodelovati z Mešanim zborom Ivan Cankar z Vrhnike, pod okrilje Pevskega društva Logatec so stopili leta 1997. V mešanem zboru prepeva okoli 35 pevcev različnih starosti in izobrazbe. V svojem dolgem delovanju so prepevali v mnogih krajih v Sloveniji in tujini; v Švici, na Slovaškem, v Italiji, Avstriji, na Japonskem in pri slovenskih rojakih v Argentini. Pa tudi v mnogih mestih bivše države. Zbor je tudi organizator in ustvarjalec tradicionalne prireditve Večer pri vodnjaku na Čevici v starem delu Logatca, ki se odvija na kresni večer, to je 24. junija. Letos je bila že 39. prireditev. Zbor od leta 1990 vodi **Lovro Grom**, predsednik pa je **Tone Jerina**.

Logaški pevci so dopotovali v Zagreb v popoldanskih urah. Ker so bili nekateri ta dan še v službi, je bil obisk nekoliko krajši od predvidenega. Dobrodošlico smo jim zaželeli v Slovenskem domu Zagreb in potem so se z vodičko **Marjeto Trkman Kravar**, sicer članico našega Društva in SSNM MZ, podali na ogled Zagreba. Žal je bilo časa premalo, da bi si lahko vse ogledali, so pa vendarle izvedeli veliko zanimivega in obiskali najbolj znane kulturne znamenitosti našega mesta.

Skupni nastop mešanih pevskih zborov Logatec in Slovenskega doma Zagreb v Prešernovi dvorani. Foto: akm

Koncert v Slovenskem domu Zagreb se je začel s pesmijo *Večerna* Ludwiga van Beethovna, sledila je koroška ljudska *Da be biwa liepa ura* in pesmi domačih skladateljev, *Daleč od doma*, *V Tamar* in *Pevec*, s katero so gostje sklenili svoj repertoar. Pevski zbor Slovenski dom Zagreb je imel malo daljši repertoar, ki ga je izbral dirigent **Ivica Ivanović**. Prva pesem, ki jo vedno zapojejo v Prešernovi dvorani je *Slovenski dom, naš drugi dom*, nadaljevali pa smo s pesmimi *Pa se sliš*, *Nmau čez izaro*, *Zbadljivka*, *Mlade oči* in *Slovenija od kod lepote tvoje*. Vsi skupaj smo za konec zapeli *Vsakdo mora imeti prijatelja*. Sproščeno, prijateljsko in predvsem veselo s pesmijo smo končali naše srečanje.

Kot smo zapisali že v uvodu, se vedno pogovarjamo, kje bo naslednje srečanje. Dogovorjeno je že, da bomo vrnili obisk našim tokratnim gostom. Takrat si bomo tudi z veseljem ogledali Logatec, mesto med Ljubljano in Postojno, ob stari Tržaški cesti, ki je vodila od Ljubljane, prek Vrhnike do Trsta. Predvsem nas seveda zanima znameniti Napoleonov drevored, ki ima tako dominantno vlogo ob vstopu v naselje in ki naj bi ga zasadili okoli leta 1805 v spomin na poroko med Napoleonom Bonapartem in Marijo Luizo, hčerjo avstrijskega cesarja Franca I. Več pa seveda po našem obisku in koncertu v Logatcu.

Stanka Herak

JASENOVAC

Po več letih spet le ena kolona

23. aprila je bila ob spomeniku Karmniti cvet spominska slovesnost v spomin na več kot 80 tisoč žrtev ustaškega taborišča Jasenovac. Prireditev se odvija vsako leto ob obletnici preboja 600 taboriščnikov, ki so 22. aprila 1945 skušali ubežati nasilju in gotovi smrti, ki jih je čakala v tem taborišču, pri čemer jih je preživelo le okoli 100, vse druge so ustaši ubili, med njimi tudi 5 Slovencev.

Prvič po sedmih letih je bila letos v Jasenovcu enotna kolona, prireditve so se udeležili vsi najvišji predstavniki države, Sabora in vlade, predstavniki srbskega narodnega sveta in drugih manjšin, orga-

nizacije borcev proti fašizmu, skupnosti židovskih občin in številni drugi.

Komemoracija je bila na visoki ravni in ni bilo političnih govorov.

Svoj vsakoletni obisk Jasenovca sem zadovoljen končal s pohodom po zelo velikem travniku kompleksa bivšega ustaškega taborišča in občudoval gričke, ki se vrstijo eden za drugim in simbolizirajo objekte taborišča Jasenovac.

Alojz Kramar

Po sedmih letih spet enotno obeleževanje dneva spomina na žrtve Jasenovca. Foto: Alojz Kramar

Nastop zbora A. M. Slomšek na Primorski poje

Mešani pevski zbor Anton Martin Slomšek, ki deluje v okviru Duhovne sekcije Slovenskega doma Zagreb, je nastopil na 54. Reviji pevskih zborov Primorska poje in sicer 23. aprila v cerkvi sv. Križa v Križu. Bili smo veseli, da smo imeli ta nastop, čeprav pot do tja ni bila tako enostavna, zgodila pa se nam je tudi zanimiva nerodnost.

Po gneči na cesti od Ljubljane proti Primorski smo vendarle prišli v Sežano in nato v kraj Križ. Toda, kot smo kmalu ugotovili, tamkajšnja cerkev, ki prav tako nosi ime sv. Križa, ni primerna za takšne prireditve in na srečo sta bila blizu dva policista, ki sta nam povedala, da je koncert v italijanskem Križu, ki se po italijansko imenuje Santa Croce. Na srečo smo imeli dovolj časa, da smo še pravočasno prišli na tonsko vajo zborov.

Naš zbor je na začetku prireditve na koru zapel tri pesmi: *Pred Jezusa ponižno pokleknilo*, *V nebesih sem doma* in *Ave Maria*. Slednjo je lepo zapel naš zborovodja **Luka Hosu** in za svoje petje požel dolg in bučen aplavz, tako kot sicer naš zbor za nastop. Po koncertu je bilo, kot je že v navadi, druženje s pogostitvijo in obveznim skupnim prepevanjem. Prespali smo v Sežani, žal pa je naslednji dan deževalo in si nismo mogli ogledati tega mesta ob meji z Italijo.

Naj še dodam, da je 7. maja v kapelici Ranjenega Jezusa v Zagrebu prvič maševal brežiški župnik **Ivan Šumljak**, ki je v Zagreb prišel spet 21. maja, 4. junija in 8. julija pa šentjernejski dekan **Anton Trpin**. Kot običajno, julija in avgusta ne bo vaj Duhovne sekcije, vidimo pa se

spet na vajah 10 septembra. Znova vas vabimo na slovenske maše, ki so tudi priložnost, da obnovite svoj materni jezik.

Olga Tkalčec 🗨️

Pevski zbor A. M. Slomšek v sv. Križu. Foto: Olga Tkalčec

OBISK LJUBLJANE

Učenje slovenščine v slovenski prestolnici

Pa smo - učenci dopolnilnega pouka slovenščine v Slovenskem domu Zagreb - končno dočakali izlet v Ljubljano, ki smo ga že dvakrat prestavili zaradi slabega vremena. Tudi tokrat ni kazalo najbolje, saj je čez teden deževalo tako v Zagrebu kot v Ljubljani, a se nas je vreme v soboto 20. maja vendarle usmilo in posijalo je sonce.

V Ljubljano smo prispeli dopoldne, opoldne pa smo imeli dogovorjeno organizirano vodenje po mestu. Ogled Ljubljane z vodnikom je bila zelo dobra zamisel, saj so nekateri kolegi slovensko prestolnico obiskali prvič, pa tudi zato, ker smo izvedeli veliko novega oziroma takega, česar prej nismo vedeli. Kot na primer, da je bila Univerza v Ljubljani ustanovljena šele leta 1919, ker Avstrijci prej niso dovolili Slovincem, da imeli svojo univerzo. Gospa **Mojca**, ki je bila naša vodnica, nam je povedala veliko zanimivosti o zgodovini Ljubljane in pokrajin, v katerih živijo Slovenci. Tako smo izvedeli, da je bilo obdobje Ilirskih provinc v letih od 1809 do 1813 v Sloveniji tudi obdobje pozitivnih reform, spoznali smo tudi dela znanega slovenskega arhitekta Jožeta Plečnika in njegove načrte Ljubljane. Vodnica Mojca pa ni le dobra poznavalka Ljubljane in njene zgodovine, pač pa tudi zelo prijetna

oseba, ki nas je navdušila tudi z dikcijo, saj se je trudila govoriti počasi in razločno, da smo jo lahko vsi razumeli.

Po vodenem ogledu mesta smo se okrepčali v restavraciji Hiša pod gradom, ki je, kot ime pove, pod Ljubljanskim gradom. To je bila tudi priložnost za izmenjavo vti-

sov, pogovore o videnem in za načrtovanje naslednjega izleta.

Iz srca smo hvaležni Slovenskemu domu Zagreb za krasen izlet v Ljubljano, v mesto z dušo, v katerem se obiskovalec dobro počuti.

Renata Pelenokaitė 🗨️

Z izleta obiskovalcev dopolnilnega pouka slovenščine v Ljubljano. Foto: Renata Pelenokaitė

Spominski pohodi so preteklost

Od ustanovitve Krajevne organizacije Društva izgnancev Slovenije Zagreb februarja 2004 smo se izgnanci vsako leto udeleževali spominskih pohodov ob okupacijski meji razdeljene Slovenije v letih 1941 - 1945.

Redno smo bili na pohodu Telče - Bučka ob meji med Nemčijo in Italijo in na pohodu Jesenice na Dolenjskem - Velika Dolina - Pisanke, kjer je potekala meja med Nemčijo in NDH.

Desetkrat smo hodili po poti Brežiške čete, ki je bila izdana in zajeta konec novembra 1941, pri čemer so bili ubiti štirje borci, ostale pa so mučili v celjskih in mariborskih zaporih in jih izgnali v Nemčijo, kjer so jih ubili. Šestkrat smo bili tudi na pohodu po poteh Kozjanskega odreda.

Ti pohodi so se vselej končali s prireditvijo in druženjem do poznih večernih ur. Prav tako smo se udeleževali prireditev na Dan izgnancev, 7. junija na gradu Rajhenburg ali v Mostecu v Ljubljani. Žal so zdaj ti pohodi le še spomin, vprašljiva je tudi naša udeležba na prireditvi ob Dnevu izgnancev. Najprej je ta druženja in pohode je prekinila epidemija Covida-19, potem starost in onemoglost ter žal tudi smrt več članov.

Alojz Kramar

Spomenik izgnancev Velika Dolina – pohod ob meji Nemčija – NDH 1941 – 1945 na katerem smo bili leta 2016. Foto: Jozefa Bogolin

IN MEMORIAM

Olga Šikovec Luncer (1933 – 2023)

11. aprila smo se na zagrebškem krematoriju poslovili od nekdanje vrhunske športnice, športne delavke, članice Slovenskega doma Zagreb, naše sodelavke in prijateljice Olge Šikovec Luncer.

Olga Šikovec se je rodila leta 1933 v Trbovljah. Otroštvo je preživela z družino v Radečah. Šport je vzljubila že kot otrok. Srednjo ekonomsko šolo je obiskovala v Celju, kamor je vsak dan poto-

vala z vlakom. Na radeški železniški postaji je morala biti že ob 5.30 zjutraj. Da ne bi zamudila, je tekla približno kilometer do postaje, na vlak pa je tekla tudi po tem, ko se je zaposlila pri Okrožnem narodnem odboru v Celju. Leta 1953 je začela nastopati za Atletski klub Kladivar iz Celja in takrat se je začela njena kariera vrhunske športnice. Po le dveh letih resnega treniranja je postala reprezentantka. Skoraj celo desetletje ja bila najboljša šprinterka v Jugoslaviji. Leta 1959 se je poročila z športnim novinarjem Vilkom Luncerjem in po preselitvi v Zagreb leta 1961 je postala članica Akademskega atletskega kluba Mladost. Pripadala je zlati generaciji jugoslovanske ženskega sprinta. Bila je 24 krat prvakinja Jugoslavije in dosegla kar 19 državnih rekordov v šprintu in štafetah. Med velikimi tekmovanji, na katerih je nastopila so olimpijske igre leta 1960 v Rimu, kjer se je v teku na 100 m uvrstila v četrtfinale, na evropskem dvoranskem prvenstvu leta 1966 pa je s štafeto osvojila srebrno medaljo.

Tudi po umiku s tekmovanj leta 1966 je ostala povezana s športom. Bila je sekre-

tarka AAK Mladost in dosegla je najvišji sodniški naziv – mednarodni atletske sodnik, z več kot 800 sojenji. Ob soprogu Vilku, uglednem športnem novinarju se je tudi sama začela ukvarjati s pisanjem člankov o športu.

Posebej velik je bil njen prispevek k delu in delovanju slovenske skupnosti v Zagrebu. Bila je dolgoletna članica Slovenskega doma Zagreb in izvoljena tudi v Svet slovenske narodne manjšine Mesta Zagreb. S svojim delovanjem je prispevala k uveljavitvi slovenske skupnosti v Zagrebu in na Hrvaškem. Za Novi odmev je od prve številke leta 1996 napisala serijo člankov, v katerih je predstavljala Slovence v hrvaškem športu. Naklonjeno je pisala o Slovencih, ki so se pridružili hrvaškemu športu in o športnikih, ki so se rodili slovenskim staršem na Hrvaškem. Objavila je številne dragocene podatke, pridobljene v pogovorih s športniki in o zgodovini športa.

Hvala Olga, veseli smo, da smo te poznali.

(poj)

Slovinci med manjšinami z najnižjo volilno udeležbo

Pripadniki narodnih manjšin na Hrvaškem so 7. maja že šestič izbirali svoje predstavnike in svete v lokalni samoupravi. Volilno pravico je imelo približno 235 tisoč pripadnikov manjšin, le redki pa so jo tudi izkoristili.

Pripadniki 14 narodnostnih manjšin na Hrvaškem so lahko glasovali na 840 voliščih v vseh županijah, razen v Krapinsko-zagorski, kjer ni bilo prijavljenih kandidatov. Največ zanimanja za volitve je pokazala romska manjšina, predvsem v Medžimurski županiji, največ volivcev v absolutnem številu pa je bilo iz srbske manjšine, ki je tudi najbolj številčna na Hrvaškem. Če gledamo skupno udeležbo po vsej državi, smo se Slovenci najslabše odrezali: le 3,89% volivcev je za svoje svete glasovalo v županijah, 4,36% v mestih in 7,47% v občinah. V Zagrebu so le pripadniki srbske manjšine odšli na volitve za Svet v manjšem deležu kot slovenski, vse druge manjšine se lahko pohvalijo z višjo udeležbo. Še slabša je bila udeležba za Svet slovenske narodne manjšine v Pri-

morsko-Goranski županiji, kjer smo bili Slovenci najslabši. Najboljša volilna udeležba pa je bila v mestu Čabar, nekaj čez 10 odstotkov.

Predstavniki nekaterih manjšin na Hrvaškem razloge za slabo udeležbo vidijo v svetovalni vlogi svetov in predstavnikov, brez pravice glasovanja in odločanja; v premalo volilnih mest in v premajhnih sredstvih za njihovo delovanje, nekatere manjšine nimajo niti lastnih prostorov. Predstavniki romske manjšine **Veljko Kajtazi** pa je predlagal, da bi bila udeležba zagotovo večja, če bi manjšinske volitve potekale hkrati s katerimi koli nacionalnimi volitvami.

(tbb)

ŽUPANIJA	VOLITVE ZA	ŠT. VOLIVCEV	ŠT. VOLILNIH UDELEŽENCEV	%
Mesto Zagreb	svet	1535	79	5.15
Zg. ž. - Samobor	predstavnik	134	2	1.49
Karlovška ž.	predstavnik	148	9	6.08
Varaždinska ž.	predstavnik	270	11	4.07
Občina Cestica	svet	70	5	7.14
Primorsko-Goranska ž.	svet	1479	41	2.77
Mesto Čabar	svet	102	11	10.78
Mesto Reka	svet	660	13	1.97
Občina Matulji	svet	171	13	7.6
Zadrška ž.	predstavnik	195	6	3.08
Mesto Zadar	predstavnik	101	5	4.95
Osješko-Baranjska ž.	predstavnik	167	2	1.2
Šibeniško-Kninska ž.	predstavnik	109	4	3.67
Splitsko-Dalmatinska ž.	predstavnik	404	20	4.95
Mesto Split	predstavnik	232	17	7.33
Istrska ž.	svet	1099	40	3.64
Mesto Pulj	svet	380	25	6.58
Mesto Umag	svet	165	8	4.85

Novoizvoljeni člani Sveta slovenske nacionalne manjšine Mesta Zagreb za mandat 2023-2027:

Miroslava-Maria Bahun, Marja Crnković, Hedvika Čeranić, Marjan Dirnbek, Katarina Furjan, Andreja Gulič, Borut Gulič, Nikolina Herak, Stanka Herak, Luka Hribar, Polona Jurinić, Silvester Kmetić, Alojz Kramar, Ivan Kunej, Marija Ana Nemeč, Rolando Nikčević, Stanka Novković, Martina Oblak Pehneč, Nada Rapotec Rogulj, Franc Rop, Darko Šonc, Irena Šonc, Olga Tkalčec, Vasilija Tovarloža, Marjeta Trkman Kravar

Rezultate minulih manjšinskih volitev za Novi odmev komentira predsednica Zveze slovenskih društev na Hrvaškem Barbara Riman

Barbara Riman. Foto: Mateo Levak, Novi list

Že odkar smo pridobili status manjšine, smo Slovenci na Hrvaškem bežali od politike in političnega vključevanja. Na to apolitičnost opozarja tudi nekdanji veleposlanik RS na Hrvaškem Vojko Volk, ki omenja, da je v primerjavi z manjšinami, ki so se odločile za bolj politično ali celo strankarsko delovanje, slovenska manjšina že na začetku izbrala pot nedeljene enotnosti in povezanosti ter aktivnega delovanja na področju kulture,

slovenskega jezika in izobraževanja. Veleposlanik Volk meni, da je bila to odlična odločitev. Ali je to dobro ali slabo, ne vem, je pa to, kar se je zgodilo na nedavnih manjšinskih volitvah, tudi odraz te apolitičnosti, ki jo negujemo že 30 let.

Osebnostno ocenjujem, da je izražanje apolitičnosti v tem primeru slabo, saj bi s političnim delovanjem, ki se nam ponuja (in ima zgolj svetovalno vlogo!), lahko pripomogli k izboljšanju položaja slovenskega jezika in kulture. Apolitičnost, nezainteresira-

nost, pa tudi neprepoznavnost manjšinskih svetov in predstavnikov so vplivale na slabo udeležbo na volitvah. Čeprav je naša Zveza intenzivno delala na terenu, v kar 18 volilnih krajih, kjer ni slovenskih društev, nismo uspeli izbrskati kandidatov, ki bi nastopili na volitvah, kar me žalosti. V delovanju svetov in predstavnikov vidim možnost uresničevanja pravic, ki je žal številni pripadniki slovenske skupnosti na Hrvaškem ne poznajo. Zakaj nismo uspeli evidentirati kandidatov? Več je vzrokov, od osebne nezainteresiranosti do bojazni posameznikov pred javnim izpostavljanjem, je pa dejstvo, da kandidatov nismo imeli predvsem tam, kjer slovenska društva slabše ali sploh ne delujejo. Ključno vlogo pri imenovanju kandidatov na volilne liste imajo slovenska društva.

Delovanje v smislu, da izkoristimo čim več možnosti, ki nam jih ponuja Republika Hrvaška, bi moralo biti v interesu vsakega posameznika, ki je aktiven v slovenskem društvu. Ne moremo pričakovati, da bomo naredili kaj pomembnega brez podpore že obstoječih slovenskih ustanov. Volitve 2023 so bile velika izgubljena priložnost. Bi pa pozvala novoizvoljene člane svetov in predstavnike, da se seznanijo s pravicami, ki jih imamo pripadniki slovenske manjšine na Hrvaškem ter razmislijo, kako in kaj lahko naredijo za svojo skupnost, kajti možnosti je veliko in največ je odvisno od našega znanja in sposobnosti.

SVET SLOVENSKE NARODNE MANJŠINE

Ustanovna seja v novem mandatu

16. junija je v mestni vladi potekala ustanovna seja Sveta slovenske nacionalne manjšine Mesta Zagreb (SSNM MZ) za mandatno obdobje 2023-2027, ki so se je udeležili člani, izvoljeni na volitvah 7. maja.

Sejo je odprl namestnik zagrebškega župana **Luka Korlaet**, pozdravil vse navzoče ter med drugim izpostavil: „Z današnjim konstituiranjem Sveta slovenske nacionalne manjšine Mesta Zagreb v 6. mandatu se nadaljuje proces sodelovanja slovenske nacionalne manjšine pri upravljanju lokalnih zadev Mesta Zagreba in medsebojnega sodelovanja pri uresničevanju manjšinskih pravic, ki so sestavni del človekovih pravic in so v Zagrebu visoko na seznamu prioritet.“

Tudi v tem mandatu bo Svetu slovenske nacionalne manjšine predsedoval **Darko Šonc**, njegov namestnik pa bo tako kot v prejšnjem mandatu **Silvester Kmetić**. V imenu Mesta Zagreba in Oddelka za

nacionalne manjšine, sektorja za medkrajevno in mednarodno sodelovanje ter civilno družbo je vsem novim članom za

nov mandat čestitala in jim zaželela veliko uspeha v delu, **Tanja Horvatin**.

(akm)

Člani SSNM MZ na ustanovni seji za šesti mandat. Foto: Denk / MZ

Redna letna skupščina Zveze slovenskih društev na Hrvaškem

19. maja 2023 je bila na Reki redna letna skupščina Zveze slovenskih društev na Hrvaškem, ki so se je udeležili delegati iz petnajstih društev. Večina je prišla na sedež Zveze na Reko, nekateri pa so sodelovali na daljavo, preko Zooma. Obravnavali in sprejeli so poročilo nadzornega odbora o materialnem in finančnem poslovanju Zveze v letu 2022, vsebinsko poročilo o delu Zveze v

Udeleženci redne skupščine Zveze slovenskih društev na Hrvaškem. Foto: ZSDH

minulem letu in finančni načrt Zveze za leto 2023. Dogovorjeno je bilo, da bo letošnje Vseslovensko srečanje ponovno potekalo 9. septembra v gozdnem parku Golubinjak.

Barbara Riman je prav tako predstavila projekte, ki bodo v letošnjem letu izvedeni pod okriljem Zveze: Mesečni bilten Zveze, Šola slovenskega jezika za osnovnošolce, Kdo je napravil Vidku srajčico, Slovenske turistične manjšinske poti po Pulju in okolici, Sklad za podporo učenja slovenskega jezika in kulture po modelu C na Hrvaškem, Literarni razpis, Prevod in tiskanje slovenske pravljice, Strokovna delavnica za učitelje slovenskega jezika itd. Sofinanciranje omenjenih projektov je bilo namreč odobreno na podlagi prijav Zveze na javni razpis Urada Vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu ter na javne razpise hrvaškega Ministrstva za znanost in izobraževanje. Rezultati projektne prijave na javni razpis Javnega sklada RS za kulturne dejavnosti še niso znani.

Saša Kernjak Zubović

Komisija DZ za odnose s Slovenci v zamejstvu in po svetu

13. aprila je bila v Državnem zboru Republike Slovenije 4. redna seja Komisije za odnose s Slovenci v zamejstvu in po svetu. Na njej so s svojimi prispevki sodelovali predstavniki Slovencev v sosednjih državah in tudi Slovenci iz bolj oddaljenih držav, predstavniki civilnih organizacij in organizacij, ki se ukvarjajo s to tematiko.

Namestnica predsednice Zveze slovenskih društev na Hrvaškem **Jasmina Dlačić** se je zavzela za oblikovanje strategije, ki bi jasno opredelila položaj pripadnikov slovenskih skupnosti v sosednjih državah in oblikovanja strategije za mlade pripadnike slovenske skupnosti v sosednjih državah. Poudarila je, da je možno narediti velike premike, pri čemer je kot primer pozitivne prakse navedla projekt M.A.J. (Mreža Alpe Jadran). Navedla je, da se je oktobra lani v okviru tega projekta na Reki zbralo več kot 50 mladih, ki so odkrivali in našli možnosti, ki jim jih ponuja regija, v kateri odraščajo. "Mladi so tukaj, vendar je od nas odvisno, ali jih bomo pritegnili in obdržali", je menila Dlačičeva.

(skz)

Prva čezmejna borza lokalnih ponudnikov v Ilirski Bistrici

V Domu na Vidmu v Ilirski Bistrici je bilo 20. aprila čezmejno srečanje predstavnikov s področja namestitve, gastronomije, kmetijstva, športa in kulture, ki povezuje področja Zelenega krasa in Kvarnerja. Kot del srečanja je potekal tudi strokovni posvet, kjer so bile predstavljene priložnosti, ki se odpirajo v obmejnih občinah in predstavljajo neizkoriščen turistični prostor.

Društvo turističnih novinarjev je na dogodku predstavilo svojo pobudo za tesnejše čezmejno sodelovanje na turističnih in drugih področjih, posvet pa se je končal s podpisom Zaveze za celovitejšo predstavitev obmejnih območij, partnerstev in turističnih zgodb v medijih, z besedami: »Meja naj bo samo zgodovinski spomin. Čas je za nove čezmejne zgodbe.«

(skz)

Delovna skupina za pripravo načrta učenja manjšinskih jezikov po modelu C

Ministrstvo za znanost in izobraževanje Republike Hrvaške je konec marca imenovalo delovno skupino za pripravo predlogov učnih načrtov za predmete jezik in kultura narodnih manjšin v osnovnih in srednjih šolah na Hrvaškem (model C).

V skupino za pripravo predloga učnega načrta slovenskega jezika in kulture so bili imenovani: **Anda Suvala** (Agencija za vzgojo in izobraževanje), **Miroslav Gradečak**, **Suzana Kariko**, **Ksenija Klovar Lukarić**, **Simona Mahovič**, **Barbara Riman** in **Vida Srdoč**. Prvi spletni sestanek delovne skupine je potekal 10. maja.

(skz)

Primorska poje 2023: Naj gre pesem med ljudi!

Revija Primorska poje je 6. maja po več letih znova gostovala v Slovenskem domu KPD Bazovica na Reki. Prvi koncerti v tem okviru na Hrvaškem segajo v leto 2003, MePZ KPD Bazovica pa je na reviji prvič nastopil leta 1974.

Koordinator kulturnih dejavnosti v KPD Bazovica **Vitimir Vitaz** je v imenu društva vsem nastopajočim zaželel dobrodošlico, na kratko spregovoril o tem priljubljenem pevskem srečanju in pozneje predstavil posamezne gostujoče zборе. O reviji in izjemnem odzivu, ki združuje tisoče nastopajočih iz Slovenije, Italije, Avstrije, Madžarske in Hrvaške, letos tudi iz Francije, pa je več povedala predsednica Zveze pevskih zborov Primorske **Janja Konestabo**.

Prvi so zapeli pevci MoPZ Delfin iz Izole pod vodstvom **Maje Cetin**. Zbor od leta 2010 deluje v okviru tamkajšnjega društva upokojencev, repertoar pa obsega slovenske ljudske, umetne, borbene in domoljubne pesmi. Sodelujejo na vseh pevskih srečanjih in prireditvah v Izoli in okolici. Sledil je nastop ŽePZ Prem, ki deluje od leta 2007 in združuje pevke s Prema, bistriškega in pivškega konca. Nastopajo doma in čez mejo, posebej rade pa zapojejo pesmi svoje soplevke in pesnice **Danice Pardo**. Zborovodja je **Jelka Bajec Mikuletič**, učiteljica solo petja, pianistka in skladateljica iz Postojne. Zatem je nastopil MePZ Portoroški zbor, ki je nastal leta 1993 z združitvijo ženskega in moškega zbora, delujočih v okviru KUD Karol Pahor v Piranu. Od leta 2016 ga vodi **Saša Princič**. Zbor posebej skrbi predvsem za krajevno pevsko tradicijo in ima za seboj vrsto uspešnih nastopov doma in na tujem. MoPZ Kraški dom z Repentabra pri Trstu, ki ga vsa leta vodi **Vesna Guštin**, ohranja zlasti dela iz slovenske ljudske zakladnice. V petindvajsetih letih delovanja so poleg Italije nastopali v Sloveniji, Avstriji, Srbiji in na Hrvaškem. Seveda so nerazdružljivo povezani z znano kra-

jevno prireditvijo, Kraško ohcetjo. Na koncu se je predstavila še moška vokalna skupina Kresnik iz Sežane. Pred štirimi leti so z željo dobiti zahtevnejše pevske izzive v to prepričali umetniškega vodjo, tenorista **Mirana Žitka**, zborovodjo. Za seboj imajo že več odmevnih nastopov, navdušili so tudi tokrat. Polna dvorana je z odličnim odzivom znova pokazala, da so rojaki na Reki posebej željni slovenske pesmi, in vse nastopajoče hvaležno sprejela s toplim in zasluženim aplavzom, prenekateri pesmi pa se je pridružil tudi marsikdo od ganjenih obiskovalcev.

Marjana Mirković 📷

Nastop MoPZ Kraški dom. Posnetek koncerta si je mogoče ogledati na You Tube-u. Foto: Marjana Mirković

Materinski dan v društvu

13. maja, ob materinskem dnevu so v KPD Bazovica zelo uspešno izpeljali otroški koncert Roža za mamo. Otroci so se predstavili z igranjem na različne inštrumente, z recitacijami, baletom, hip hopom in skupno pesmijo. Na koncu so vsem mamam, babicam in vsem ženskam v dvorani podelili majhna darilca s priloženimi priložnostnimi verzmi in čokolatino, ki so jih pripravljali že na delavnicah v aprilu. Otroci so bili odlični, množično občinstvo pa veselo in hvaležno.

S koncerta Roža za mamo. Foto: Sandra Grudenic

Porto Etno festival

V soboto, 3. junija, se je na Festivalu svetovne glasbe in gastronomije Porto Etno 2023 na Reki že tradicionalno predstavila tudi slovenska manjšina, in sicer z nastopom folklorne skupine. Z nastopom na odru in/ali s svojo predstavitevijo na odru so se predstavile tudi druge nacionalne manjšine, ki delujejo v Primorsko-goranski Županiji. Obiskovalci so uživali v glasbenih ali plesnih predstavitev in tudi raznovrstnih okusih tradicionalnih kuhinj.

Sandra Grudenic 📷

Mešani pevski zbor Encijan

Pri SKD Istra v Pulju že skoraj dve desetletjih deluje mešani pevski zbor Encijan, ki nosi ime po prekrasnem modrem cvetu, ki spomladi nekatere planote na slovenskem obarva v modro. Kot leto nastanka Encijana se šteje 2005, ko je skupina dvanajstih pevk in pevcev začela redno vaditi pod vodstvom prof. Paole Stermotič. Kmalu zatem se nam je pridružila skupina izkušenih pevcev, ki sicer ni imela na razpolago prostora za vadbo.

Zbor uvršča na repertoar predvsem slovenske ljudske pesmi, Zpa tudi avtorske, v slovenščini in v drugih jezikih. Redno nastopa na slavnostnih dogodkih v Pulju, udeležuje se koncertov v okviru revije Primorska poje, večkrat je nastopal na Taboru slovenskih pevskih zborov v Šentvidu pri Stični. Zbor je gostoval pri slovenskih društvih v Labinu, Poreču, na Reki, v Dubrovniku, Beogradu, Novem Sadu in Tuzli. V Sloveniji je nastopal v Ljubljani in v Cerknem, v tujini pa na Avstrijskem, Madžarskem in v Italiji. 3. maja letos je v Poreču sodeloval v programu festivala multikulturalnosti. Več let zapored je sodeloval na prireditvi Dobrodošli doma, na kateri se zberejo Slovenci iz izseljenstva in zamejstva in ki se odvija vsako leto v drugem kraju.

V zboru trenutno prepeva 25 pevcev in pevk, med katerimi je kar polovica, ki jim slovenščina ni materni jezik. Zelo smo jim hvaležni, da z nami prepevajo v slovenskem jeziku. Vsekakor je treba izpostaviti veliko prijateljstvo med člani zбора, v katerem vedno vlada veselo vzdušje.

Zbor zdaj vodita dve mladi glasbenici, korepetitorka **Ana Balog** in zborovodkinja **Laura Marin**. Obe krasi silna potrpežljivost in vedno dobra volja. tudi če se včasih sliši kakšen »falš«. Napake se sproti odpravljajo s ponavljanjem, dokler zborovodkinja ni zadovoljna. Člani zбора zelo čislamo obe voditeljici in med nami prevladuje ocena, da je zborovodkinja Laura doslej naša najboljša pedagoginja. Na vaje, ki jih imamo dvakrat tedensko po dve uri, prihajamo z veseljem. Tudi zato se kakovost zбора

stalno izboljšuje in mogoče bomo le opravičili oceno, da je zbor Encijan pri samem vrhu med slovenskimi zamejskim zbori.

Klaudija Velimirović

Zbor Encijan je pred kratkim, 26. junija, ob slovenskem državnem prazniku, zapel tudi ob inavguraciji prenovljene skulpture *Slobodna forma* v Mornariškem parku v Pulju. Ta skulptura, ki je delo kiparja Zmaga Posege in je bila tam postavljena leta 1983 ob 30. obletnici Puljskega filmskega festivala, je do zdaj služila predvsem kot rekvizit za otroško igro. SKD Istra, ki so mu mestne oblasti Pulja zaupale skrbništvo nad spomenikom, je dalo skulpturo temeljito očistiti in nanjo namestiti tablico s podatki o avtorju in njej. Foto: arhiv društva

ZAMEJSKE ŠPORTNE IGRE

Prvič tudi mladi Slovenci iz Hrvaške

Na Ravnah na Koroškem je bilo sredi maja dvodnevno srečanje slovenskih športnikov iz zamejskih dežel, katerega so se udeležile športne skupnosti Slovencev iz Avstrije, Italije, Madžarske in prvič v polni sestavi tudi iz Hrvaške.

To je bilo že 45. tovrstno tekmovanje, prvo je bilo leta 1977 prav tako na Ravnah, od takrat pa se odvijajo vsako leto v drugem slovenskem kraju. Srečanja slovenskih športnikov iz obmejnih dežel so izjemna priložnost, da se slovenski mladi športniki srečajo, spoznajo, družijo in pokažejo svoje sposobnosti ter dosežke. To srečanje je tudi priložnost, da se slovenska skupnost združi in okrepi vezi med seboj.

Letos se je dogodka udeležilo približno 200 mladih športnikov, ki so se pomerili v nogometu, košarki, odbojki in namiznem tenisu. Pravico nastopa so imeli otroci rojeni leta 2008 in mlajši. Iz Hrvaške je sodelovalo 37 mladih, ki so tekmovali v nogometu, odbojki in košarki ter bili nad srečanjem navdušeni. Posebna zahvala za tako številčno udeležbo mladih iz Hrvaške gre predvsem Slovenskemu kulturnemu društvu Gorski kotar, ki je uspešno motiviralo mlade športnike, njihove starše in učitelje.

Srečanja se je udeležil tudi slovenski olimpijonec **Miroslav Cerar**. Na Ravnah je bila poleg tega prva seja Komisije Olimpijskega komiteja Slovenije – Združenja športnih zvez za zamejski šport v

novem mandatnem obdobju, na kateri je Zvezo slovenskih društev na Hrvaškem zastopala članica komisije **Saša Kernjak Zubović**.

(skz, dab)

Med približno 200 zamejskimi športniki je bilo tudi 37 mladih iz Hrvaške. Foto: skz

SKD Ajda v Šmartnem pri Litiji

Oktobra lani smo na Dnevih slovenske kulture v Istri v Umagu gostili člane Pevskega društva Zvon iz Šmartnega pri Litiji. Na prireditvi je nastopil njihov mešani pevski zbor. Že takrat smo jim obljubili, da jim bomo z veseljem letos vrnili obisk in da bo naš Ženski pevski zbor Ajda zapel na njihovom letnem koncertu na gradu Bogenšperk.

Kar 46 članov in članic SKD Ajda se je v nedeljo, 4. junija odpravilo na izlet v Šmartno. V Litiji se nam je pridružila naša članica Erika, ki je doma iz teh krajev in nas vodila do centra Šmartnega, kjer nas je sprejel predsednik društva Zvon Jože Loc. Prijazni gostitelji so nam že dopoldne pripravili vodene ogledje njihovih krajevnih znamenitosti: rudnika Sitarjevec, ki sodi med najbogatejša najdišča različnih mineralov v svetovnem merilu, neogotske cerkve sv. Martina, kjer so naše pevke iskoristile odlično akustiko in zapele *Po jezeru*, in muzeja na gradu Bogenšperk, kjer je živel in delal Janez Vajkard Valvazor. Popoldanski koncert naj bi se odvijal v čudovitem ambientu grajskega dvorišča, a so ga organizatorji zaradi napovedanega dežja predstavili v dvorano Kulturnega doma Šmartno. Pričel se je ob 15.00 uri pred številnim občinstvom, ki je do zadnjega kotička napolnilo dvorano. V pestrem programu so nastopili domači MePZ Zvon, Folklorna skupina Javorje in harmonikar Dušan Kotar ter naš ŽPZ Ajda. Ajdovke so tokrat zapele pet slovenskih narodnih pesmi: *Vrnitev*, *Vsi so venci vejli*, *N'mau čez izaro*, *Dekle je po vodo šlo* in *Po jezeru*. Zelo lep je bil zaključek koncerta, ko so vsi nastopajoči skupaj zapeli in zaplesali *Avsenikovo Slovenija, od kod lepote tvoje*. Med navdušeno publiko v dvorani sta bila tudi dva ugledna domačina, operna pevca, brata Jože in Darko Vidic, ki med drugim pojeta v

Slovenskem oktetu. Naša predsednica društva Danica Bojković je v pozdravnem nagovoru poudarila, da nam njihovo gostovanje z okteto leta 2019 na Dnevih slovenske kulture v Umagu ostalo v zelo lepem spominu. Našim gostiteljem gre zahvala za topel sprejem, odlično organizacijo prireditve in pogostitev. Uživali smo tudi v prelepi naravi, nekaj malega je bilo dežja, potem pa je spet posijalo sonce....

Vesna Šereš

Ajdovci pred gradom Bogenšperk. Foto: Vesna Šereš

BUZET

Susret triju škola

Osnovna škola Vazmoslava Gržalja iz Buzeta je više od godinu dana uključena u projekt Contatti kojeg vodi dr. sc. Irina Moira Cavaion, znanstvenica u Znanstveno-istraživačkom centru Koper. Projekt je osmišljen da se učenici upoznaju sa susjednim jezicima, običajima i kulturom.

Živimo na kulturno bogatom području te se naša povijest isprepliće u mnogočemu s talijanskom i slovenskom prošlošću. Tako je tema prvoga susreta bila naša zajednička točka - Parenzana. I ne samo povijest, tu su i naši jezici i narječja koja su doista slična i ima mnogo zajedničkih riječi. U projekt smo krenuli s Osnovnom školom Sečovlje iz Slovenije i talijanskom nižom srednjom školom Scuola Secondaria di Primo Grado Francesco Rismondo iz Trsta. Imali smo video pozive i međusobna upoznavanja učenika kako bismo bili što spremniji za susrete uživo. Naš prvi susret bio je u Sečovlju i Piranu u Sloveniji.

U ponedjeljak, 8. svibnja bili smo domaćini i ugostili smo učenike iz Slovenije i Italije. Dočekali smo ih glazbom školskoga benda i tradicionalnim plesovima malih folklorasa. Tako smo im predstavili mali dio naše kulturne baštine. Zatim su razgledavali školu te smo im prezentirali aktivnosti koje djeluju u našoj školi. To su likovna skupina, kreativna grupa, robotička lego radionica, informatika, povijesni kutak i domaćinstvo.

Potom smo krenuli u Hum, najmanji grad na svijetu. U Humu su djelovale tri grupe. Svaka grupa je posjetila Museum of Hum Aura, izrađivala glagoljske grafite i krenula u potragu za blagom odnosno

Program dobrodošlice pripremili su učenici Osnovne škole Vazmoslava Gržalja Buzet. Foto: Darja Čubrić

za glagoljskim slovima. Posjetom muzeju upoznali su se s običajima i kulturom našega zavičaja. U radionici izrade glagoljskih grafita mnogi su se učenici prvi put susreli s prvim slavenskim pismom, glagoljicom, te su izrađivali svoje inicijale kredama u boji na asfaltu pred bakrenim humskim vratima. U radionici Potraga za blagom prošetali su se, upoznali cijeli Hum, uočili glavna obilježja srednjovjekovnih gradova kao što su glavna vrata, kamene zidine, gradski trg, gradsku ložu, crkvu i zvonik, ulice ... Pritom su rješavali zagonetke na trima jezicima (hrvatskom, slovenskom i talijanskom) te tražili glagoljska slova koja su tvorila riječi Roč i Hum.

U Buzet smo se vratili umorni i gladni. Čekao nas je ručak kojeg su pripremile naše vrijedne kuharice. Izmijenili smo dojmove te našim gostima zaželjeli sretan povratak sa željom za skorim ponovnim susretom.

Kristina Pavletić-Prodan i Darja Čubrić

Obisk čudovite Savinjske doline

Na sončno soboto 27. maja so se tri slovenska društva odpravila raziskovat Savinjsko dolino. Pot je bila dolga, saj se je začela v Umagu, nadaljevala do Buzeta in Lokve v Gorskem Kotarju, saj smo se izleta udeležili člani društev Ajda, Lipa in Prešeren, nato pa nas je pot vodila po čudoviti Kolpski dolini, dolini metuljev, do Kočevja in mimo Ljubljane proti Savinjski dolini.

Žalec je bilo prvo postajališče. Ogledali smo si Fontano piva Zeleno zlato, ki je poklon hmeljarski dediščini Spodnje Savinjske doline in Žalca, ki je središče hmeljarstva v Sloveniji. Ta je peta največja proizvajalka hmelja na svetu, hmelj pa je tista surovina, ki daje pivu okus. Kot zanimivost velja omeniti, da je bila fontana postavljena tudi z denarjem od iger na srečo, saj je občina prejela več kot 4 milijone evrov davka od dveh igralcev, ki sta na Evrojackpotu leta 2014 zadela 28 milijonov evrov. Seveda ne smemo pozabiti na znanega oblikovalca **Oskarja Kogoja**, ki je posebej za to fontano oblikoval kozarce za pivo.

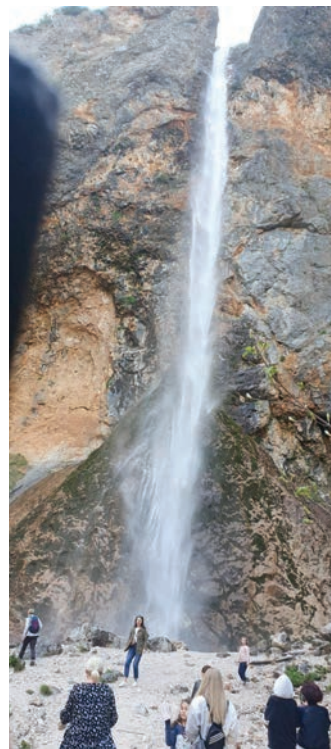
Po kratkem obhodu mesta Žalec smo si ogledali še eko muzej hmeljarstva. Tradicija varjenja piva ima korenine v letu 1886. V kulturni sušilnici smo izvedeli, da izdelava piva ni tako zahtevna, potrebno je le veliko dobre volje!

Med potjo proti Zgornji Savinjski dolini smo se ustavili v Ljubnem ob Savinji. V gostišču Prodnik so nas pričakali s klasičnim in obilnim kosilom, po katerem smo se odpravili v Logarsko dolino. Ob prijetni vožnji smo lahko uživali v neokrnjeni naravi in pogledih na strma pobočja. Na koncu - ali začetku - doline smo si ogledali

drugi najvišji slap v Sloveniji, slap Rinka. Tako imenovana sproščujoča vodna simfonija. Ko teče po Logarski dolini ponikne in pride ven kot reka Črna, kasneje pa kot del Savinje. Slap je res mogočen, še posebej, ker je bilo maja veliko dežja, pa tudi sneg se še ni povsem stopil. Desno od slapa je Orlovo gnezdo, kjer se lahko obiskovalci spočijejo in odžejajo.

Po ogledu smo sedli nazaj na avtobus in se odpravili proti Ljubljani skozi Ribnico in Kočevje v naše domače kraje. Izlet se je končal sredi noči, vtisi pa ja - čudoviti.

Darja Čubrić 🍏

Tako kot mnogi, so bili tudi člani treh slovenskih društev očarani nad slapom Rinka. Foto: Darja Čubrić

BUZET, UMAG

Učenci slovenščine na obisku v Idriji

Učenci osnovnih šol „Vazmoslava Gržalja“ iz Buzeta in „Marije i Line“ iz Umaga, ki obiskujejo pouk slovenščine po modelu C, so se na prelep sončni dan 5. aprila, odpravili na izlet v Idrijo. Zakaj Idrija? Ker ima resnično bogato zgodovino, vrsto znamenitosti in neskončno možnosti raziskovanja!

Najprej so si ogledali Antonijev rov, drugi najstarejši rov v Evropi. Gre pravzaprav za drugi največji rudnik živega srebra na svetu, v katerem so rudarji od konca 15. stoletja, ko so začeli, do leta 1977, ko so nehali kopati živosrebrno rudo, izkopal več kot 700 km tunelov v 15 nadstropjih in pridobili preko 150.000 ton živega srebra. V rudniku, ki je zdaj spremenjen v muzej, je

prikazana dragocena izkušnja in kako trdo so skozi stoletja delali idrijski rudarji.

Naslednja točka je bil ogled partizanske bolnišnice Franja, ustanovljena po kapitulaciji Italije leta 1943. Ime je dobila po zdravnici Franji Bojc Bidovec. Bolnišnica je bila očem dobro skrita in dobesedno vklešana v skale. Ranjence so prinašali ponoči in po reki, da ni bilo sledi. Za kurjavo so uporabljali drva brez lubja, ki so omogočala izgorevanje skoraj brez dima.

Koče so grel le ponoči, ko dim ni bil viden. S pomočjo ljudi iz vasi so imeli vedno na voljo hrano in zaščito. Sami so zgradili elektrarno, ki jo je poganjala reka.

Polni lepega doživetij so učenci iz dveh istrskih šol sklenili, da so takšni izleti zelo

Učenci z učiteljico Valentino Veladžić. Foto: Darja Čubrić

poučni in zabavni. Posebna zahvala gre Zvezi slovenskih društev na Hrvaškem, ki je omogočila izlet.

Učenci in učiteljica Darja Čubrić 🍏

ZADAR

Likovna kolonija Jože Arzenšek

V organizaciji Slovenskega kulturnega društva Lipa iz Zadra je 16. likovna kolonija „Jože Arzenšek“ v prostorih HI Hostela na Puntamiki zbrala umetnike in slikarje iz Mosta na Soči, Maribora, Sv. Filipa in Jakova, Cerknice, Tuzle, Reke, Vira, Novega Mesta in Zadra, ki so od 19. do 25. maja naslikali po dve sliki na temo *Maštamo bojama / Sanjamo z barvami*.

Otvoritev razstave je bila 19. maja v Kneževi palači. V posebnem programu so nastopili folklorna skupina *Zadarski tanac* in člani pesniške delavnice društva Lipa Zadar.

Sprejem in koncert na Evropskem trgu

Slovensko veleposlaništvo na Hrvaškem je letošnji Dan državnosti obeležilo z dvema dogodkoma, slavnostnim sprejemom v atriju Muzeja mesta Zagreb in koncertom Orkestra Slovenske policije z gosti, kot darilo Zagrebčanom za deseto obletnico vstopa Hrvaške v Evropsko unijo.

Slovensko veleposlaništvo je 15. junija pripravilo slavnostni sprejem za diplomatski zbor, javne hrvaške osebe in Slovence, ki živijo na Hrvaškem, da bi zaznamovali Dan državnosti Republike Slovenije. Kot je v nagovoru zbranim dejal veleposlanik **Gašper Dovžan**, Slovenija na pot, ki nas je pripeljala do lastne države, gleda z veliko hvaležnostjo in ponosom, saj je za izgradnjo demokratične družbe trdo delala in se borila. „Slovenija si v mednarodni skupnosti vedno prizadeva za krepitve spoštovanja vrednot demokracije, človekovega dostojanstva in drugih temeljnih človekovih pravic ter suverenosti držav in mednarodnega prava,“ je dejal veleposlanik Dovžan in dodal, da imamo po drugi strani žal v Evropi še vedno opravka s primeri politik, ki agresivno teptajo vrednote miroljubnega sožitja narodov. Omenil je izzive, ki mednarodno skupnost čakajo v prihodnosti, kot so klimatske spremembe in potreba po energetski tranziciji. Zavzel se je za spoštovanje prevzetih mednarodnih obveznosti, za dialog in mirno reševanje sporov. „Tudi zaradi svojih bridkih zgodovinskih izkušenj bo Slovenija vedno na strani prav teh vrednot, kar je prepoznala tudi mednarodna skupnost, ki je z nedavno močno podporo izvolila Slovenijo za nestalno članico Varnostnega sveta Združenih narodov v prihodnjih dveh letih“ je poudaril Dovžan.

Posebna osvežitev letošnjega sprejema je bila odločitev veleposlanika, da je imel celoten govor v slovenščini, medtem ko so zbrani gosti lahko na velikem ekranu sledili prevodoma v hrvaščini in angleščini. Jedača in pijača so bile seveda slovenske, med njimi tudi nepogrešljiva kranjska klobasa, belokranjska pogača, kremšnita in prekmurska gibanica.

V torek, 20. junija, pa se je Slovenija spomnila tudi hrvaškega vstopa v Evropsko unijo. Te dni mineva namreč natanko 10 let od tega dogodka. Na Evropskem trgu je nastopil Orkester Slovenske policije, ki je zaigral tako slovenske kot hrvaške in tuje uspešnice, pridružila pa sta mu klapa hrvaške policije Sveti Mihovil in violončelistka **Ana Rucner**. Ob zvokih glasbe, na dan, ko so Zagreb prvič letos segrele prave

poletne vročine, so uživali vsi mimoidoči, tako domačini, kot tudi tuji turisti.

Istega dne zvečer je bil v Muzeju sodobne umetnosti v Zagrebu še koncert legendarnih Pankrtov, pri čemer sta kot pokrovite-

lja sodelovala tudi Slovenski dom Zagreb in Svet slovenske narodne manjšine Mesta Zagreb. Nekaj več o tem med pregledom kulturnih dogajanj.

(tbb)

„Samostojna Slovenija je bila sen mnogih generacij naših prednikov, ki so gradile našo identiteto in samobitnost. Danes je na vseh nas, tistih, ki živijo v domovini kot tudi tistih, ki smo svoj dom zaradi različnih življenjskih okoliščin stalno ali začasno našli v tujini, da skupaj gradimo odprto, pluralno in demokratično družbo. Dovolite mi, da se s tega mesta zahvalim vsem, ki kot gospodarstveniki, športniki ali kulturniki in prostovoljni delavci v ljubiteljski kulturi, prispevate tako k razvoju tukajšnje družbe in gospodarstva kot tudi k ohranjanju in učenju slovenskega jezika in kulture na Hrvaškem.“

Veleposlanik Dovžan na sprejemu v Muzeju mesta Zagreb

Slavnostni sprejem ob slovenskem Dnevu državnosti je bil letos v Muzeju mesta Zagreb. Foto: Samir Cerić Kovačević

Ob Dnevu državnosti Slovenije in 10. obletnici vstopa Hrvaške v EU je na Evropskem trgu v Zagrebu nastopil Orkester slovenske policije in navdušil mimoidoče. Foto: akm

Okrogla miza o nepremičninah

25. maja je bila v Termah Tuhelj okrogla miza z naslovom **Nepremičnine v biznisu #2023**, na kateri so spregovorili priznani nepremičninski strokovnjaki iz Slovenije in Hrvaške. Srečanje na vedno aktualno temo je SLO CRO Poslovni klub organiziral v sodelovanju s Podjetniškim klubom Skup za Zagorje in Županijsko gospodarsko zbornico Krapina, pod pokroviteljstvom župana Krapinsko – zagorske županije in Javno agencijo SPIRIT Slovenija.

Okrogle mize sta se udeležila tudi gospodarski svetovalec na Veleposlaništvu Republike Slovenije v Zagrebu **Dušan Pšeničnik** in predstavnica Javne Agencije Spirit zadolžena za Poslovne klube **Nataša Hribernik**.

Gostje okrogle mize so bili **Dragutin Kamenski**, lastnik največjega hrvaškega podjetja, specializiranega za visokogradnjo Kamgrad, in predsednik poslovnega kluba Skup za Zagorje; **Gordana Piljić**, direktorica podjetja Stanart, ki je dolgoletna članica upravnega odbora Zveze društev nepremičninskega posredništva v okviru Gospodarske zbornice Slovenije, kjer pomembno vpliva na razvoj tega področja; **Ajda Kaluža**, lastnica nepremičninske agencije Arvio; **Filip Vučagić**, odgovoren za vzpostavitev in razvoj poslovanja na Hrvaškem, v Sloveniji ter Bosni in Hercegovini pri Colliers Advisory in **Boro Vujović**, lastnik hrvaške nepremičninske agencije Opereta. Govorci so se dotaknili problematike aktualnih nepremičninskih

razmer v svetu, še posebej v luči razmere v Evropski uniji in vojne v Ukrajini. Gordana Piljić je dejala, da se ljudje po pandemiji COVID-a bolj nagibajo k nepremičninam, ki se nahajajo v naravi, na trgu pa so trenutno bolj iskana zemljišča, ki so bolj osamljena. Ena od tem je bila zaščita vlagateljev in kupcev ter s kakšnimi morebitnimi težavami se srečujejo vlagatelji pri prodaji, saj je povpraševanje večje od ponudbe. **Saša Muminović**, predsednik SLO CRO poslovnega kluba slovenskih in hrvaških gospodarstvenikov, je povedal, da je izjemno zadovoljen z organizacijo konference in da so pokazali, da sodelovanje in sinergija vedno prineseta dobre rezultate, zato je tudi ta konferenca rezultat dobro sodelovanje.

»Našli smo dobre sogovornike iz obeh držav, ki so podali nekaj pomembnih zaključkov, ki jih je treba upoštevati v prihodnjem obdobju. Eno so težave, s katerimi se srečujejo investitorji glede urejanja nekaterih pravnih problemov, zagotavljanja garancij, delovnih težav, medtem ko se ponujajo tudi nove priložnosti«, je poudaril Muminović.

Dodal je, da je zelo pomembna obdavčitev, saj so nekateri segmenti turizma davčno bistveno privilegirani, kjer Hrvaška izgublja denar, ki bi ga lahko usmerila v državno skupnost, v sredstva za skupno dobro. V Sloveniji so ta področja bistveno bolj urejena.

Župan Krapinsko-zagorske županije **Željko Kolar** je dejal, da je zelo poučno prisluhniti vrhunskim strokovnjakom, tistim, ki gradijo in tistim, ki prodajajo ter primerjati stanje na trgu nepremičnin v Republiki Hrvaški in Republiki Sloveniji. **Andelko Švaljek**, direktor podjetja Regeneracija in predsednik Županijske zbornice Krapina pa je dejal, da je bilo slišati veliko zanimivih in poučnih misli, zlasti pa so se mu zdele koristne informacije o dogajanju na nepremičninskih trgih v Sloveniji in na Hrvaškem.

Foto: Rikard Jadan

Vesna Vukšinić Zmaić

CENZURA

Razstava v NUK o neizčrpni in večno aktualni temi

Oblast ima moč, da utiša in sankcionira tiste, ki mislijo in pišejo drugače – in prava cenzura je tista, ki lahko posameznika ali njegovo delo resno prizadene. Oblike cenzure se s časom močno spreminjajo, v zgodovini slovenskih srečevanj s cenzuro pa je eno najbolj zanimivih in dinamičnih prav obdobje med vladavino Jožefa II. in prvo svetovno vojno, ki je prinesla konec monarhije.

V tem času, ki ga skoraj simetrično razpolavlja revolucionarno leto 1848, se je od *Pisanic* dalje oblikovala slovenska posvetna književnost, rojevali so se prvi časopisi v slovenščini, vzpostavljalo in krepilo se je narodno gibanje, ob vse večji politični diferenciaciji so se zaostrovala mednacionalna trenja. Vse te procese je pomembno sooblikovala cesarska cenzura: do leta 1848 v obliki prevladujoče predcenzure, konkretizirane v policijsko-cenzorskem omrežju razvpitega predmarčnega dvojca Metternich–Sedlnitzky, po marčni revoluciji, ki je za kratek, a nepozaben trenutek na široko odprla vrata svobode mišljenja in izražanja, pa v obliki pocenzure, ki je problematične avtorje neu-

smiljeno krotila s pomočjo sodnega aparata. Avtorji razstave v NUK, ki je skupaj s katalogom nastala v okviru raziskovalnega projekta »Slovenski literati in cesarska cenzura v dolgem 19. stoletju«, so za reprezentativno podobo izbrali prvo stran *Zdravljice* iz cenzurnega rokopisa *Poezija* Franceta Prešerna ter fotografijo Miroslava Vilharja, pisatelja in urednika, ki je leta 1864 prebil šest tednov v zaporu na ljubljanskem Žabjaku. Med prelomnimi figurami tega dolgega obdobja so vodilni slovenski literati Linhart, Prešeren, Levstik in Cankar, vendar v 19. stoletju praktično ni pomembnega slovenskega literata, ki ne bi na ta ali oni način trčil ob cenzuro. Vabljeni torej v Narodno in univerzitetno

knjižnico v Ljubljani na obisk razstave *Slovenski in cesarska cenzura od Jožefa II. do prve svetovne vojne*, ki bo na ogled vse do 25. novembra 2023.

Helena Janežič

Vabilo na razstavo v NUK o cenzuri. Foto: NUK

Prvomajski pohod in druga dogajanja

V etnološki zbirki Palčava šiša vsako leto za 1. maja organiziramo daljši pohod, ki je vezan na skupno dediščino doline mejne reke Čabranke in zgornje Kolpe. Po mnogih letih schengenske zapore smo letos ponovno lahko prehajali mostove, ki so povezovali ljudi obeh bregov. Tokratni pohod pa je bil povezan z zanimivo zgodbo o poplavi v Čabru, ki je leta 1708 skoraj uničila tamkajšnjo fužino ter romanjem čabranov, ki so od takrat sledila vsako leto za 28. avgusta več kot stoletje in pol do cerkvice sv. Miklavža na Čačiču nad Osilnico - po ljudskem izročilu najstarejše cerkve v dolini. Ta svetnik je namreč tudi zavetnik pred poplavami. Pri Čačiču pa smo že pred leti na podlagi naših raziskav starih pripovedi dokazali tudi verjetno najstarejšo staro-slovansko poselitev prostora, zato so se morda romarji s priprošnjami obračali tudi k dušam svojih tam pokopanih prednikov... Čabrani so sredi 18. stoletja cerkvi v Čačiču podarili staro oltarno sliko iz 17. stoletja, ki je visela v njihovi cerkvi in jo tja odnesli s procesijo. Tako smo letos obnovili spomin na pot oltarne slike in nekdanja romanja. Pohod smo pričeli z ogledom cerkve v Čabru, ki hrani vredno oltarno sliko Valentina Mencingerja, šli po dolini do Črnega Potoka na slovenski strani, nato preko Žurg s cerkvijo sv. Duha do Papežev, Bezgarjev in Bezgovice do Čačiča. Tam slike žal ni več, saj so cerkev požgali fašisti med drugo vojno. Pohod smo zaključili v Palčavi šiši in njenih razstavnih prostorih, kjer so si udeleženci lahko ogledali še enega od filmov HTV, ki govori o Palčavi šiši. In ne bi verjeli: kljub temu, da so se za sliko iz Čabra za več kot stoletje izgubile vsi

sledi, smo jo po dokumentu iz župnije Turke sedaj le našli v depojih Muzeja za umjetnost i obrt v Zagrebu. Delamo na tem, da se njena kopija vrne v dolino – v Čabar in v Čačič in nadaljuje zgodbo o povezanosti obeh strani doline.

10. maja smo v veliki dvorani Hrvatskog šumarskog društva v Zagrebu izvedli že tretjo projekcijo etnografskega filma Čuvari baštine – varuhi dediščine, večkrat nagrajenega avtorja etnografskih filmov **Rasima Karalića**, ki govori o skrbi za dediščino prednikov. Prostor je bil kar premajhen za vse obiskovalce, zato bomo veseli, če bi projekcijo v drugi polovici leta lahko izvedli tudi v Slovenskem domu Zagreb.

Tudi letos Etnološka zbirka Palčava šiša skupaj s Slovenskim etnološkim društvom (SED) in muzejema iz Kočevja in Reke, od 12. do 19. avgusta organizira poletno etnološko raziskovalno delavnico, s katero obiskujemo kraje in ljudi na obeh straneh meje, beležimo njihove pripovedi ter snemamo stare zgradbe. Ker projekt sofinancira Urad za Slovence v zamejstvu in po svetu, ste vsi študentje, ki se odločite zanj, deležni povračila stroškov udeležbe. Lepo vabljeni na delavnico ali pa na katerega od večernih dogodkov – predavanja, delavnice, literarni večer, projekcije, ki se odvijajo tekom delavnice, v soboto 19.8. tudi na pohod na Sveto goro in na popoldansko dogajanje na pleškem trgu. Več informacij dobite na spletni strani SED ali na telefonu +386 41 744 828.

Se vidimo!

Marko Smole

Projekcija filma o Palčavi šiši. Foto: Združenje Goranin

S pohoda. Foto: Matej Smole

BEATIFIKACIJA

Mučenec Janez Kranjc na poti do oltarja

Duhovnik Janez Ivan Kranjc, rojen v Gorici pri Slivnici, ki je bil kot kaplan župnij Ervenika, Nunića in Kistanja v zaledju Zadra ubit na božični večer leta 1941, je postal kandidat za blaženega. Tako je 17. februarja sklenila komisija za zadeve božjih služabnikov zadrške nadškofije, ki je na podlagi potrditve dikasterija za zadeve svetnikov 15 duhovnikov imenovala božje služabnike.

8. marca pa se je komisija, ki ji je predsedoval novi zadrski nadškof Milan Zgrablić, spomnila vseh žrtev zadrške nadškofije med drugo svetovno vojno in v povojnem času, med katerimi je bil tudi Janez Kranjc. Lokalni četniki so na božični večer 1941 Kranjca mučili in spekli na ražnju ter ga po tem grozovitem dejanju prenesli v cerkev, v Ervenik ali Nunić (kraja ni več mogoče z gotovostjo preveriti).

Da bi bil Janez Kranjc čim prej razglašen za blaženega, so 24. avgusta lani ob 170. obletnici rojstva in 80. obletnici mučeniške smrti, v njegovem rojstnem kraju Gorici prosili

predstavniki slovenske manjšine na Hrvaškem.

Duhovnik Kranjc je ob mučencu p. Janezu Strašku (1906–1947), po rodu iz Slak pri Podčetrtku, ki počiva na Sveticah pri Ozlju, že drugi Slovenec, žrtev druge svetovne vojne, ki je v postopku razglasitve za blaženega na Hrvaškem. Straška je za božjega služabnika lani imenovala zagrebška nadškofija.

Polona Jurinić

O Janezu Kranjcu in Janezu Strašku je mogoče več izvedeti v biografijah, ki ju je napisala Polona Jurinić.

„Želim, da moji dijaki spregovorijo slovensko“

Novomeščan Jure Plut je mladi učitelj angleščine in slovenščine, ki je v Zagreb prišel konec avgusta lani. Prišel je pravzaprav zaradi angleščine, ki jo poučuje na Osnovni šoli Lotrščak, takoj pa je začel iskati tudi priložnosti, da bi poučeval slovenščino.

Prof. Jure Plut. Foto: osebni arhiv

Kakšna je bila vaša poklicna pot, kaj vas je pripeljalo na Hrvaško?

Študiral sem slovenščino in angleščino na Filozofski fakulteti v Ljubljani. Magistrski študij sem zaključil v Španiji, kamor sem šel preko Erasmus prakse. Potem pa se mi je pojavila priložnost za delo na zanimivi osnovni šoli v Zagrebu. Gre za privatno osnovno šolo Lotrščak in odločil sem se takoj po diplomi preseliti v Zagreb. Ustanovila jo je skupina staršev, imamo uniforme, program mentorstva, vzdušje v šoli je zares prijetno. Zaenkrat sem zelo zadovoljen z delom v tej šoli.

Na tej šoli poučujete angleščino. Ste znali tudi kaj hrvaško, ko ste se preselili v Zagreb?

Ko sem prišel v Zagreb, nisem znal reči niti besede hrvaško. Tako, da je bila ena izmed prvih stvari ta, da sem se vpisal na tečaj hrvaščine, ki je bil dejansko zelo dober. Nekaj sem seveda razumel, saj smo v otroštvu in mladosti prihajali na Hrvaško

na morje. Ampak ta produkcija jezika, govorjenje, mi nikakor ni šlo. Vpisal sem tečaj hrvaščine na Filozofski fakulteti v Zagrebu, ki ga organizira Croaticum. Opravil sem najprej uvrstitveni test, začel sem na nivou B1. Pristop, ki sem ga spoznal na tem tečaju, zdaj v veliki meri uporabljam tudi pri svojem poučevanju slovenščine na gimnaziji, sledim enakemu modelu poučevanja jezika.

Slovenščino poučujete na Gimnaziji Lucijana Vranjanina. Kako pa je prišlo do tega sodelovanja?

Na tej gimnaziji je v preteklosti že potekal pouk tujega jezika po modelu C in sicer je šlo za madžarski jezik. Za to je nekako izvedela Agata Klinar iz Sveta slovenske narodne manjšine Mesta Zagreb in prišla na idejo,

da bi bila morda ta gimnazija pripravljena izvesti nekaj podobnega tudi za slovenščino. Šola je med dijaki naredila kratko anketo in 5 jih je pokazalo interes, da bi se učili slovenščino. Takrat je bila v Gimnaziji še stara ravnateljica Milica Medak, ki je hrvaško Ministrstvo za šolstvo zaprosila za odobritev. Šola je objavila razpis, na katerega sem se prijavil in zdaj imam pogodbo na tej gimnaziji za nedoločen čas. Pouk poteka enkrat na teden, po dve uri skupaj.

Ste pa že pred razpisom za delovno mesto v Gimnaziji Lucijana Vranjanina pokazali interes, da bi v Zagrebu poučevali slovenščino.

Tako je. Ko sem že načrtoval selitev v

Zagreb, sem na spletni strani RTV-ja prebral, da primanjkuje učiteljev slovenščine na Hrvaškem. Javil sem se Zvezi slovenskih društev na Hrvaškem, v spletni pošti sem napisal nekaj o sebi in ponudil svoje znanje, če bi se pojavila kakšna potreba oziroma priložnost za poučevanje slovenščine. Poskusili smo organizirati dopolnilni pouk, zbrati skupino, ki bi prihajala v prostore Sveta slovenske narodne manjšine Mesta Zagreb... no na koncu sem se odločil za poučevanju na Gimnaziji po modelu C.

Kje ste dobili delovno gradivo, ki ga uporabljate pri pouku slovenščine po modelu C?

Večino materialov pripravim sam. Imamo pa tudi učbenik Čas za slovenščino, ki ga je izdal center za slovenščino kot drugi in tuji jezik. Res je dobrodošlo imeti možnost dostopa do teh učnih materialov, ki nam jih je priskrbel Zveza slovenskih društev na Hrvaškem. Zelo sem hvaležen za to.

Kaj vidite kot glavno težavo, da se slovenščine ne uči več učencev, pouk je namreč dostopen tudi dijakom iz drugih srednjih šol?

Kar se tiče Zagreba je vzrok zagotovo velikost mesta, saj porabiš veliko časa, da prideš z enega konca mesta na drugi. S poukom smo začeli šele pred kratkim in morda za nas dijaki še niso slišali. Se pa mora nekako povezati več stvari: interes učencev, vodstva šole, najti učitelja in imeti nekoga, ki bo to spodbujal in usklajeval.

Ne gre zanemariti tudi financiranje. Znano je, da so plače šolnikov na Hrvaškem slabe.

Se kar strinjam z vami. Kar se mene osebno tiče, ne delam tega zaradi denarja, ampak sem prišel na Hrvaško zaradi dela v

Ko sem prišel v Zagreb nisem znal hrvaško. Nekaj malega sem razumel, a govoriti nisem znal. Vpisal sem se na tečaj na Filozofski fakulteti in pristop, ki sem ga tam spoznal, zdaj s pridom uporabljam pri poučevanju slovenščine.

tej osnovni šoli Lotrščak, ker sodelujem pri novem projektu, lepi zgodbi, tako da je to zame precej večji motiv od bančnega izpiska.

Kakšna pa je vaša motivacija oziroma cilj pri poučevanju slovenščine?

Predvsem to, da dijakinje in dijaki premagajo strah pred stikom s slovenščino. Prepričan sem, da bodo slej kot prej imeli priložnost v Sloveniji govoriti slovensko in moja želja je, da tudi spregovorijo.

Imate kar nekaj načrtov za delo v prihodnje z vašimi dijaki.

Želel bi se bolje povezati s podobnimi skupinami učencev slovenščine na Hrvaškem, pa tudi drugod v tujini. Da dobijo občutek, da so del širše skupine otrok, učencev, da niso osamljeni tukaj v Zagrebu. Prav nedavno smo učencem na Reki pisali pisma. Obstaja možnost vključitve v projekt bralne značke. Obstaja tudi razpis za izdelavo video posnetka... idej je veliko, bili pa smo tudi na izletu v Novem mestu.

Slovenščina in hrvaščina sta si podobna jezika, imata pa tudi nekaj razlik. Se vam zdi, da je to prednost ali težava pri

učanju? Kaj opazate pri svojih dijakih v gimnaziji?

Predvsem vidim to kot prednost, ker navezadnje med poukom govorim slovensko in me dijaki razumejo. Brez da bi se sistematično učili novega jezika, dijaki takoj znajo razlikovati besede v stavku, tvoriti lažje stavke sami, ogromno besedišča že poznajo, ker je veliko prekrivnega. Slabost je mogoče to, kar se včasih tudi meni dogaja, da uporabiš besedo iz

svojega maternega jezika in misliš, da bo delovala tudi v hrvaščini, ampak je napačna, ne gre to tako.

Je pa, predvidevam, drugače poučevati slovenščino kot tuji jezik, kot pa materinščino?

Zagotovo, predvsem zaradi drugačnega pogleda na nov jezik. Vedno znova me dijaki presenetijo z vprašanji o slovenščini, o katerih nisem niti razmišljal, čeprav sem jo študiral.

Kaj povzroča dijakom največ težav, morda izgovorjava?

Pri izgovorjavi široki, ozki samoglasniki (e, o). Zaenkrat jim manjka besedišče in pa zmožnost izražanja. Razumejo dobro, niso pa še pripravljeni tvoriti stavkov. Delamo na tem, da premagajo ta strah, da spregovorijo, da jih naučim, da je v redu delati napake, saj se skozi napake dejansko učimo.

Kakšno pa je sodelovanje s samo gimnazijo, z vodstvom šole?

Odlično, tako, kar se tiče ravnatelja **Tomislava Babića** kot ostalih. Res me je presenetilo, s kakšno prijaznostjo in toplino so me sprejeli tudi vsi ostali zaposleni. Številni, predvsem starejši, hitro začnejo obujati spomine, kako so vojsko služili v Sloveniji, ali imeli kakšne simpatije v Ljubljani. Glede na probleme z arbitražo in podobne, ki pestijo odnose med Slovenijo in Hrvaško, ti v naši zbornici ne obstajajo.

Mislite, da boste ostali na Hrvaškem dlje časa?

Zaenkrat sem se ustalil tukaj. Morda bi se enkrat v prihodnosti rad vrnil v Slovenijo, ampak za zdaj sem tukaj za nedoločen čas.

Želim si, da dijaki čim prej premagajo strah pred uporabo jezika. Delamo na tem, da spregovorijo, da jih naučim, da delati napake ni nič slabega, saj se skozi napake dejansko učimo.

Radi bi se povezali s podobnimi skupinami, ki se učijo slovensko na Hrvaškem, pa tudi drugod po svetu. Razmišljamo, da bi se vključili v bralno značko, posneli video, šli na izlete, itn., skratka imamo veliko zamisli.

Na obisku v Novem mestu

Učenci, ki obiskujejo pouk slovenščine po modelu C na Gimnaziji Lucijana Vranjanina v Zagrebu so konec aprila obiskali Nov o mesto. Izlet je organiziral njihov profesor **Jure Plut** ob podpori Slovenskega doma Zagreb. Po izletu so nekateri med njimi povedali:

Anis: „V Novem Mestu smo videli kapitelj, Kettejev drevo-red, Grad Otočec in trg. Izlet je bil zelo lep in smo se veliko naučili o zgodovini Novega mesta. Najboljši del je bil Kettejev drevored, ker je bilo zelo mirno.“

Lucija: „V Novem Mestu je bilo zelo lepo. Mesto je lepo urejeno in prebivalci so zelo prijazni. Profesor je odlično organiziral izlet in vse smo uspeli videti. Še enkrat bi rada ponovila.“

Mateja: „Na izletu v Novem Mestu smo se veliko naučili, veliko hodili in se zabavali. Razen muzeja in ostalih kulturnih znamenitosti smo jedli zelo okusno slovensko tradicionalno jed potico. Rada bi šla spet.“

Na ogledu razstave v Dolenjskem muzeju. Foto: Jure Plut

Pa opazate kakšne razlike med slovensko in hrvaško družbo?

Enkrat smo na šoli organizirali razpravo ali je treba plačati tramvaj ali ne. Debata je bila res odlična, eni so bili za, drugi proti, tretji so nastopali kod sodniki...

in takrat sem pomislili, da v Sloveniji te debate v družbi ne bi bilo. Je pač treba plačati karto. Tukaj pa imam občutek, da se učenci in dijaki kar „švercajo“ v javnem prevozu. Poleg tega pa menim, da smo isti ljudje, vsaj Zagrebčani in Slo-

venci. Bil sem v Španiji in tam je precej bolj viden različen karakter ljudi. Tukaj pa bi dejal, smo si po značaju zelo podobni.

(tbb)

UČIM SE SLOVENSKO

Dopolnilni pouk slovenskega jezika in kulture v Medžimurski županiji

Dopolnilni pouk slovenščine v tujini je poseben program, ki ga organizira in financira Republika Slovenija in se na Hrvaškem izvaja v številnih krajih (Prezid, Čabar, Tršće, Split, Osijek, Pulj, Reka, Buzet, Varaždin ...). Od šolskega leta 2017/2018 poteka tudi v nekaterih osnovnih in srednjih šolah na območju Medžimurske županije.

Dopolnilni pouk na tem območju pa ima kar nekaj posebnosti. V vsej Medžimurski županiji namreč ni niti enega slovenskega društva, kjer bi se zbirali in delovali Slovenci, ki tukaj živijo. Najbližje slovensko društvo je Nagelj v Varaždinski županiji. V tem je tudi eden izmed vzrokov, da se slovenščina tukaj ni začela poučevati že prej. Začetek je zato bil velik izziv. Treba se je bilo znati in tako so k sodelovanju povabili osnovne in srednje šole, kot začetnico poučevanja slovenščine pa takrat izbrali mene. V večini so se šole dobro odzvale in večina teh šol je v projekt vključenih še danes. Zanimivo je predvsem to, da se kljub bližini slovenske meje le redki vpišejo v program samo zaradi slovenskega porekla. Poglavitni razlogi za učenje slovenščine so zanimanje za študij oziroma delo v Sloveniji, bližina meje in pogosto prehajanje le-te ter sorodstvene vezi. Zanimanje za učenje slovenščine je precejšnje. V letošnjem šolskem letu v programu sodelujeta osnovni šoli Sveti Martin na Muri in Mursko Središće, podružnični šoli Hlapičina in Peklenica in gimnazija Josipa Slavenskog Čakovec. Skupaj je vpisanih kar 77 učencev in kar nekaj zanimanja se kaže tudi za prihodnje šolsko leto.

Vpeljevanje dopolnilnega pouka slovenskega jezika in kulture na šole ima svoje prednosti in slabosti. Ena izmed prednosti je gotovo ta, da je program dostopen večjemu številu ljudi, ne le pripadnikom Slovencev. Moji učenci se večkrat pošalijo, da obiskujejo pouk slovenščine zato, da se znajo v trgovini v Lendavi sporazumevati v slovenskem jeziku.

Slabost pa je, da ta program spada med izvenšolske dejavnosti in se je vedno treba prilagoditi rednemu pouku in ostalim interesnim dejavnostim, ki potekajo na šolah. Največji izziv je tako vsako leto znova narediti takšen urnik slovenščine, da se lahko priključijo vsi, ki se je želijo učiti. Menim, da je dejanski interes za učenje slovenščine večji kot je trenutno vpisanih učencev. Velikokrat namreč slišim, da bi se kdo želel učiti, pa ima takrat druge obveznosti. Zanimivo bi bilo videti, kaj bi se zgodilo, če bi uvedli poučevanje slovenščine po modelu C in bi bil slovenski jezik del pouka in bi bil tudi ocenjevan.

Ena izmed stvari, ki me radostijo, pa je sodelovanje z učitelji in učiteljicami, ravnatelji in ravnateljicami, ki so me takorekoč

vzeli za svojo. Učenci slovenščine se večkrat predstavijo s kakšno točko na njihovih šolskih prireditvah ob praznikih, dnevih šole in prireditvah ob zaključku šolskega leta. Slovenščino jih učim skozi igro, saj je moj namen, da se ob učenju jezika zabavajo in ne, da jih dodatno obremenim.

Največje veselje pa je vsekakor vsakoletni končni izlet v Slovenijo. Letos smo obiskali najstarejše slovensko mesto Ptuj, tamkajšnjo knjižnico Ivana Potrča ter si na ptujskem gradu ogledali razstavljene zbirke.

Za letošnje šolsko leto se slovenščina poslavlja in vsi skupaj se veselimo novih dogodivščin.

Aneja Cafuta, učiteljica dopolnilnega pouka slovenskega jezika in kulture na Hrvaškem.

Del učencev na obisku mestne knjižnice Ivana Potrča na Ptuj. Foto: Aneja Cafuta

Ravnatelj Babić: Smo edina šola v Zagrebu, ki omogoča učenje slovenščine

O pouku slovenščine na Gimnaziji Lucijana Vranjanina smo se pogovarjali tudi z ravnateljem te šolske ustanove Tomislavom Babićem. Najprej nam je pojasnil, kako je sploh prišlo do tega, da ta šola ponuja učenje slovenskega jezika po modelu C.

Predlog je prišel k nekdanji ravnateljici gospe **Milici Medak**, ki je ocenila, da gre za lep projekt. Potem, ko je vprašala učence, ali bi jih to zanimalo, se jih je nekaj prijavilo. Od ministrstva za šolstvo in izobraževanje smo zaprosili za odobritev, ki smo jo tudi dobili v začetku letošnjega leta in potem smo takoj s poukom slovenščine tudi začeli.

Ali vaša gimnazija v tem trenutku ponuja učenje še kakšnega manjšinskega jezika po modelu C?

Ne, slovenščina je trenutna edina, ki se je naši dijaki lahko učijo po modelu C in kolikor mi je znano, je naša Gimnazija trenutno edina v Zagrebu, ki to možnost ponuja.

Za uvedbo učenja nekega jezika po modelu C mora obstajati interes samih učencev, potem pripravljenost vodstva šole, odobritev ministrstva... hkrati so danes dijaki v srednjih šolah že tako preobremenjeni z obveznostmi, da jim je verjetno težko najti čas še za en izbirni predmet, sploh če ta ni organiziran v njihovi matični šoli.

Moram priznati da je malo čudno, glede na številčnost slovenske manjšine v Zagrebu, da smo edina srednja šola, ki je pokazala interes za poučevanje slovenščine. Za zdaj imamo sicer malo učencev,

no upam, da jih bo prihodnje šolsko leto več. Tudi sam sem profesor tujega jezika, nemščine, in zato želim dati še več poudarka na učenje tujih jezikov. Vsak dodaten jezik je plus za učence in za šolo. Žal mi je, da druge šole v tem ne vidijo več potenciala za svojo promocijo in posebej za učence. Naša gimnazija je na zahodu mesta, torej geografsko blizu slovenski meji, ampak mislim, da to ni odločilen pogoj.

Koliko imajo današnji gimnazijci sploh želje v svoj razpored uvrstiti še en dodaten predmet?

Slovenščina je pri nas izbirni predmet, torej zunaj rednega urnika. Izbirne predmete imamo tudi iz drugih področij, ampak učencu, ki ga nekaj zanima, ni nikoli odveč dve uri posvetiti temu dodatnemu predmetu. Ker naša šola ni v centru mesta, je seveda drugim učencem težko priti do nas, vendar imamo eno učenko, ki prihaja k pouku slovenščine iz druge srednje šole, pri čemer je zelo pomembna tudi operativna podpora staršev.

Odprti sto torej za učence iz drugih srednjih šol, ki bi jih zanimala slovenščina?

Glede na to, da smo edina srednja šola v Zagrebu, ki ponuja učenje slovenščine, smo seveda odprti za vse. Ministrstvo za šolstvo in izobraževanje nas podpira, nismo omejeni niti s številom učencev, niti z obliko poučevanja, in bili bi zelo veseli, da nam se priključi še več naših dijakov, pa tudi dijakov iz drugih srednjih šol.

Skupina učencev slovenščine je nedavno obiskala Novo mesto. Koliko vam je pri tem pomagala slovenska manjšinska skupnost v Zagrebu?

Že v sami predstavitvi tega programa, poučevanja slovenščine po modelu C, je manjšinska skupnost ponudila svojo finančno in logistično pomoč, kar se mi je zdelo sijajno. Da imajo priložnost oditi na izlet, obiskati razna mesta v Sloveniji. Dobili smo tudi učbenike in naša šola v principu nima nobenih stroškov s tem dodatnim jezikom, medtem ko je za učence to velika dodana vrednost.

(tbb)

Gimnazija Lucijana Vranjanina v Zagrebu. Foto: <http://gimnazija-lvranjanina-zg.skole.hr/>

Pouk slovenščine tudi v šolskem v letu 2023/24

Tudi v prihodnjem šolskem letu bo na Gimnaziji Lucijana Vranjanina Zagreb, Trg hrvatskih pavlina 1 – Malešnica potekal pouk slovenskega jezika po modelu C. Vodil ga bo prof. Jure Plut, v trajanju dveh šolskih ur na teden v dveh izmenah. Za vse učence so zagotovljeni učbeniki in druga didaktična gradiva. Pouk je izbirni predmet, kar pomeni, da se ocena vpiše v pričevalo.

Zainteresirani se lahko obrnete na: slovinci.zagreb@zg.t-com.hr ali telefon: 01-6525 973

JEZIKOVNE DROBTINICE

Dediščina očeta slovenske knjige in jezika

Kako v nekaj stavkov strniti pot, ki jo je slovenščina prehodila od izida prve slovenske knjige leta 1550 do danes? Morda nam še največ pove podatek, da je imela prva knjiga - Abecednik Primoža Trubarja - komaj kaj bralcev, saj so bili tisti, ki jim je bil namenjen, večinoma nepismeni, medtem ko danes slovenski bralci komaj dohajajo knjižno ponudbo v tiskani ali digitalni obliki.

Za nami je letošnji praznik Primoža Trubarja, ki ga obeležujemo 8. ju-

Leta 1550 je bil iz Trubarjevih rok natisnjen droben Abecednik (Abecedarium), ob njem pa še prvi slovenski Katekizem (Catechismus).

nija, na domnevni rojstni dan očeta slovenske knjige in jezika. Domnevni zato,

ker se pojavlja tudi podatek, da se je rodil 9. junija 1508. Pred 515 leti rojeni slovenski pridigar in reformator je velik del življenja preživel v Nemčiji, kamor se je zatekel zaradi pregona privržencev protestantizma. Tam se je med drugim posvetil nalogi, da popravi krivico, storjeno njegovi materinščini: slovenski jezik se namreč pred njim ni ne tiskal ne pisal, saj so ga imeli za »surovega in barskega«, da ga ni mogoče ne pisati ne brati, kaj šele, da bi se moglo v njem prevesti vse Sveto pismo. Trubar in njegovi nasledniki so kmalu dokazali, da ni tako. Danes vemo, da je slovenščina bogat jezik, v katerem lahko zapišemo, beremo in izrazimo vse, kar želimo.

Razmah knjig v slovenščini

V Sloveniji je po podatkih statističnega urada lani izšlo 5.813 naslovov tiskanih knjig in brošur. Izdalo jih je 1.585 različnih založnikov. Dobra tretjina knjižnih novosti je bila leposlovje, pri čemer je

bilo več izvirnih slovenskih del (1.222) kot prevodov (939). Med leposlovjem je bila dobra desetina poezij. Slovenska pisana beseda pa gre tudi v korak s časom: izdanih je bilo 1.614 e-knjig in brošur.

Knjižnice vabijo

Slovenski bralci si lahko knjige sposodijo v splošnih, šolskih, visokošolskih in specializiranih knjižnicah ter v Narodni in univerzitetni knjižnici (NUK). Statistične podatke o njih obdelujejo v NUK-u, v okviru sistema BibSiSt (<https://bibsist.nuk.uni-lj.si/slovenske-knjiznice-v-stevilkah>). Za najširši bralski krog je na voljo skupaj 276 krajevnih knjižnic, ki dejavnost opravljajo v 205 občinah. V splošne knjižnice je bilo leta 2021 vpisanih skoraj 400 tisoč članov, kar je okoli 19 odstotkov celotnega prebivalstva Slovenije. Za svoje delovanje so splošne knjižnice porabile 59,9 milijonov EUR.

(it)

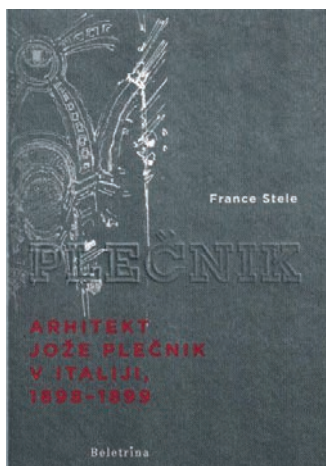
Splošne knjižnice v Sloveniji v številkah (iz infografike www.bibsist.si).

PRIPOROČILO ZA BRANJE

Vodja Osrednje knjižnice Slovencev na Hrvaškem Vedrana Kovač Vrana je tudi tokrat izbrala tri slovenske knjige, ki vam jih priporoča v branje:

Plečnik: arhitekt Jože Plečnik v Italiji, 1898-1899 – France Stele, Ljubljana: Beletrina, 2022

Eden največjih slovenskih umetnostnih zgodovinarjev France Stele je imel dostop do zapuščine Jožeta Plečnika, v kateri se je med drugim ohranilo gradivo, ki se nanaša na prelomno leto Plečnikovega življenja, ko je po diplomi na Dunaju

prejel štipendijo, ki mu je omogočila nekajmesečno študijsko potovanje po Italiji, s čimer je prvič prišel v osebni stik z italijansko in zahodnoevropsko umetnostjo. Objavljena celota pisem domačim, posebno bratu Andreju, ter dnevniški zapisi razkrivajo podrobnosti iz Plečnikove zasebnosti, zlasti iz njegove mladosti, ter oblikovanje Plečnikove človeške in umetniške osebnosti, zgodovinski pomen pisem pa Stele že v uvodu označi za prelomen. Knjiga je osebno pričevanje Plečnikovega prvega potovanja v Italijo (od Benetk do Rima in krajšega obiska v Franciji), ki zanj pomeni tudi prvo srečanje s klasiko. Iz Italije se je vrnil spremenjen, ta sprememba pa je omenila prelom v njegovem razumevanju arhitekture. Najobširnejše poglavje v knjigi je namenjeno pismom in popotnemu dnevniku, preostalih petero, predgovor in del z znanstvenim aparatom pa pojasnjevanju okoliščin, dopolnjevanju pisem z drugimi pomembnimi viri, komentiranju in nakazovanju nekaterih mogočih prihodnjih raziskovalnih poti. Delo, ki se po strokovni vnemi težko primerja z drugimi Steletovimi deli, je prvič izšlo pred več

kot pol stoletja, ob 150. letnici Plečnikovega rojstva pa izhaja v prenovljeni, rahlo dopolnjeni (študija dr. Petra Krečiča in uredniški predgovor) in predvsem likovno osveženi ter obogateni podobi.

Kraj, kjer se izpolnijo vse vaše želje – Miha Mazzini, Novo Mesto: Goga, 2021
Prizorišče novega romana Mihe Mazzinija je manjše slovensko mesto, ujeta med zasnežena gorovja – prostor, ki je obenem povsod in nikjer, tako daleč, a vendar tako blizu. Kot marsikje je finančna kriza tudi tu pustila vidne posledice in zaostri la odnose med prebivalstvom. Tisti, ki so lahko, so zato odšli iskat srečo v tujino; preostali krožijo med domom, gostilno in delom v tovarni za šivanje avtomobil-

skih prevlek, ki vse težje tekmuje s cenejšimi tujimi izdelki. A ko se zdi, da kraj (in z njim Kraj) ne bo dočakal boljnih dni, se zgodi nepričakovano: ideja bibličnih razsežnosti, ki bi v zameno za (simbolično?) žrtev lahko odrešila celotno skupnost... Mazzinijev roman opisuje prelom med dvema generacijama: tisto, ki je vlagala v nepremičnine, in to, ki verjame v simbolni kapital instant slave. Obe pa sta za doseganje lastnih ciljev pripravljene še prehitro zastaviti svojo človečnost.

Koraki dvojine - Janja Vidmar, Ljubljana: UMco, 2023

Priznana pisateljica Janja Vidmar je s tridelnim potopisno romanesknim ciklom ustvarila svoj daleč najambicioznejši knjižni projekt, ki je nekaj posebnega tudi v slovenski leposlovni literaturi nasploh. Janja Vidmar je ena najbolj priznanih in

branih slovenskih pisateljic ter prejemnica številnih nagrad za mladinsko književnost, ki se v zadnjem obdobju resno posveča pisanju literature za odrasle.

V *Korakih dvojine*, sklepnem delu trilogije, se po *Niti koraka več* (Camino, 2021) in *V koraku z volkom* (Toskana, 2022)) zgodba tokrat odvija na Kreti. Potopisna forma vseskozi gladko prehaja v psihološki roman, ki ga prepletajo tako poglobljena razmišljanja o odnosih kot dokumentaristični pasusi, avtorica pa se odkrito spogleduje tudi s prvinaми ljubezenskega romana.

Glavna junakinja Alenka po nesrečnem brodolomu razmerja v Toskani, odločno odide na pot samouresničevanja in iskanja lastne podobe v volčjem pogledu moža, ki je v njej še pred njo samo uzrl vse tisto, kar si je želela postati. S kombijem se sama odpravi čez Balkan in celinsko Grčijo vse do Krete, da bi na toplem jugu med pokončnimi domačini in neobljudenimi soteskami poiskala svojega severnjaka. Med raziskovanjem priložnosti za izletniško pohodniške ture, ki se jih odlo-

či organizirati po vrnitvi, znova preizkusa meje svojih zmogljivosti, za poslovno in osebno srečo pa mora izstopiti daleč iz območja udobja. Vztrajnost in hrepeneje jo naposled privedeta k moškemu, s katerim je že v prvem delu trilogije *Niti koraka več* spletla usodno vez. Tokrat je iskanje končano, a kaj to pomeni za njuno (skupno) prihodnost?

Tudi zadnja etapa Alenkine poti delno temelji na avtoričini pohodniški izkušnji.

Strokovnjak za sluh, ki je postal zaslužni meščan Zagreba

31. maja 2023 je mesto Zagreb podelilo tradicionalna letna priznanja zaslužnim meščanom. Letos je bil med njimi tudi otorinolaringolog in avdiolog doktor Borut Marn. Čeprav je vse svoje življenje preživel na Hrvaškem, se ima ta rojeni Ljubljčan za Slovenca. O njegovi življenjski in poklicni poti, na kateri je dosegel velik napredek pri odkrivanju težav s sluhom že pri novorojenčkih, se je v Zagrebu z njim pogovarjala Tanja Borčić Bernard.

Foto: tbb

Doktor Marn, kje ste se rodili, povejte nam kaj o svojih življenjskih začetkih?

Rodil sem se v Ljubljani, jaz in brat, dvojčka sva. Zakaj v Ljubljani? Ker je bila stara mama blizu, živela je v Ivančni Gorici. Mama je zato šla roditi v Ljubljano, verjetno pa je tudi hotela, da sem rojen v Sloveniji. Ko sem bil star šest mesecev smo se preselili v Zagreb, ker je oče tukaj delal pri Monterju.

Mama je torej Slovenka, oče Hrvat?

Ne, tudi oče je Slovenec, rojen v Šmarju - Sap pri Grosupljem. Oba starša sta bila Slovenca in zato smo doma v Zagrebu vedno govorili slovensko. Dokler nisem začel hoditi ven, je bil to edini jezik, ki sem ga poznal. Od tod moja slovenščina. Že dolgo pa je moj drugi jezik hrvaščina, ki jo seveda obvladam bolj kot slovenščino.

Kako to, da sta se starša preselila v Zagreb?

V obdobju po vojni nista mogla izbirati, kam ju bodo poslali. Oče je bil v partizanih in vojska ga je poslala najprej v Zagreb, kjer je sodeloval pri gradnji letališča, potem so ga poslali v Split na gradbišče Monterja in tam sva bila z bratom tudi spočeta.

Kakšno je bilo vaše šolanje?

Obiskoval sem osnovno šola Ivana Cankarja v Zagrebu, sledila je Prva gimnazija blizu Kazališnega trga.

Študirali ste medicino?

Najprej sem pravzaprav vpisal strojno fakulteto, ampak moja prva ljubezen je bila pomagati ljudem. To je bil glavni razlog, da sem izbral medicino, za kar je bil kriv tudi moj gimnazijski profesor in razrednik. Po končanem študiju sem odšel v vojsko, sledila je prva zaposlitev na Korčuli. To obdobje na Korčuli mi je pomagalo, da sem se izuril v praktični medicini. Čeprav moram povedati, da sem ves študij delal na urgenci prek študentskega servisa, kar mi je zelo pomagalo pri delu v Korčuli. Zahvaljujoč Korčuli sem tudi dobil specializacijo iz otorinolaringologije, ker sta ta oddelek takrat v Vinogradski bolnišnici vodila dva zdravnika iz Korčule, profesor Ivo Padovan, ki je bil predstojnik in moj velik učitelj Mihovil Pansini. Vez namreč nisem imel nobenih. Oče je bil tehnične stroke, mama je bila učiteljica. Tako sem dobil otorinolaringologijo, ki mi je bila zelo všeč že na fakulteti in sem s tem uredil svoje želje.

Kako pa ste potem končali kot otroški otorinolaringolog?

Ta pot je bila dolga. Najprej sem se specializiral za Center Suvag. To je bil že takrat svetovno znan center za diagnostiko in rehabilitacijo oseb, od otrok do odraslih, s težavami sluha in govora. Ustanovljen je po principu avdiovizualne in verbotonalne metode, kjer

se rehabilitira oseba, ne le sluh in smo na vse možne načine skušali doseči govor tudi pri zelo slušno prizadetih otrocih in odraslih. Potem pa so prišla leta, ko sem želel spremeniti ali službo, ali ženo, ali stanovanje... Ena izmed idej je bila tudi, da bi začel delati v Ljubljani kot privatnik v Centru za slušno prizadete. Težava je bila v tem, ker je Slovenija po osamosvojitvi, mislim da je bilo to nekje leta 1993, uvedla pogoj, da imate zasebno prakso lahko le, če se pred tem pet let delali v državni službi. Ta pogoj sem sicer izpolnjeval, vendar ne v Sloveniji. Tako da nisem končal v Ljubljani, temveč so me povabili v Otroško bolnišnico v Zagrebu, kjer sem potem na novo ustanovil oddelek za otorinolaringologijo, začeli smo z operacijami, dobili nove kolege, postelje in oddelek.

Mama in oče sta Slovenca, vendar smo se, ko sva imela z bratom dvojčkom 6 mesecev, preselili v Zagreb, kamor je bil oče poslan na delo.

Veljate za velikega strokovnjaka na svojem področju. Nedavno ste prejeli tudi nagrado mesta Zagreb za vaše dosežke v medicini.

Ko sem opravljal diagnostiko pri slušno prizadetih otrocih, je bila njihova povprečna starost okrog dveh, treh let. Čeprav je poškodba sluha nastala ob rojstvu ali celo pred rojstvom, me je to ves čas grizlo, saj je zgodnja diagnostika takšnih težav zelo pomembna za nadaljnji potek rehabilitacije. Spremljal sem, kakšni so dosežki na tem področju v svetu, bil sem tudi v Angliji in videl, da so začeli razvijati metode, s katerimi lahko objektivno preverjamo sluh že v porodnišnici. Takoj sem preveril, kje bi se to lahko delalo na Hrvaškem

Leta 2006 sem ustanovil Združenje za zgodnjo diagnostiko, ki se je uspelo dogovoriti z ministrstvom za zdravstvo, da presejalni test za okvare sluha pri dojenčkih postane standardni ukrep zdravstvene zaščite. Rezultat tega je, da se danes približno 80 odstotkov motenj sluha odkrije že v starosti šestih mesecev.

težav zelo pomembna za nadaljnji potek rehabilitacije. Spremljal sem, kakšni so dosežki na tem področju v svetu, bil sem tudi v Angliji in videl, da so začeli razvijati metode, s katerimi lahko objektivno preverjamo sluh že v porodnišnici. Takoj sem preveril, kje bi se to lahko delalo na Hrvaškem

in kaj po tem zgodnjem presejalnem testu, kam usmeriti takšnega otroka takoj po rojstvu. Leta 2001 smo s pomočjo humanitarne akcije dobili prvi aparat, sledila je znana akcija »Dajmo da čuju«, v kateri so organizatorji sprejeli idejo, da vsaka porodnišnica na Hrvaškem dobi tak aparat za presejalni test. Naučil sem medicinske sestre na Hrvaškem, kako izvesti ta test in leta 2002 so ga začeli izvajati po vsej državi. Potem sem leta 2006 ustanovil Združenje za zgodnjo diagnostiko, ki se je uspelo dogovoriti z ministrstvom za zdravstvo, da ta test postane standardni ukrep zdravstvene zaščite. Rezultat tega je, da se danes približno 80 odstotkov motenj sluha odkrije že v starosti šestih mesecev. To so prepoznali v mestu Zagrebu in mi dodelili nagrado zaslužnega meščana.

Naredil sem kratek video, ki pouči starše, kako lahko preverijo ali je pri njihovem malčku vse v redu s sluhom njihovega malčka. Video je zelo podroben, a enostaven, ni se težko tega naučiti.

Še vedno spremljate razvoj otroške otorinolaringologije po svetu, morda tudi v Sloveniji?

Vem, da so tudi v Sloveniji kakšno leto za nami začeli z rednim presejalnim testom na slušno poškodbo in da imajo dobre rezultate.

Kako bi primerjali zdravstvo v Sloveniji in na Hrvaškem. Te dni vidimo kar dosti nezadovoljstva med zdravstvenimi delavci tako v eni, kot v drugi državi. Očitno v obeh zdravstvenih sistemih nekaj ni v redu. Imate vi kakšne predloge, kaj bi se dalo popraviti?

Mislite kaj bi naredil, če bi bil minister za zdravje? Ne bi bil minister, ker je potrebno narediti toliko sprememb v sistemu, da bi bil to zelo težek mandat. Ne spremljam preveč dogajanj v Sloveniji, verjamem pa, da gre za iste težave v zdravstvu kot pri nas, saj imata obe državi podoben razvoj medicinske pomoči. Slovenija je zadržala zdravstvene domove v enaki obliki, kot so bili nekoč. Kar je izvrstno. Hrvaška jih na žalost ni. Pravo zdravstvo mora temeljiti na primarnem varstvu. Pri nas je ravno obratno: primarni zdravniki so le kretničarji, pa še premalo jih je. To se mora spremeniti. V terciarno zdravstvo bi morali priti le izbrani. Posledica sistema, kot ga imamo danes na Hrvaškem, je preobremenjena specialitika, kar ima za posledico dolge čakalne

dobe in to je pogubno za tiste, ki te specialistične preglede zares potrebujejo. To piramido bi morali nekako obrniti.

Vi ste že v pokoju, vendar še vedno delate kot zasebnik.

Dela imam preveč, lahko bi delal vsak dan, kar je posledica teh dolgih čakalnih dob v državnem zdravstvu. Pritisk na zasebni sektor je zelo velik. Delam, ker me to še vedno veseli, sem aktiven. Tisto, kar bi želel, je bolj vključiti starše v postopek odkrivanja težav s sluhom. Po sami naravi so starši najbolj zainteresirani za svojega otroka. Pokazalo se je namreč, da tisti otroci, ki imajo teža-

ve s sluhom, pa so ob rojstvu imeli dober sluh, so poškodbo utrpeli kasneje, morda že v prvih mesecih svojega življenja, zagotovo pa pred prvim letom starosti. Starši tega ne opazijo, niti pediatri. Ker nimajo specifičnih pregledov nad kvaliteto sluha. Alarm se vklopi šele, ko se otrok govorno ne razvija. Ključno je, da starši preverijo sluh, to pa je mogoče že od 6. meseca naprej. S svojo vnukinjo in v svojem aranžmaju sem naredil kratek video, ki pouči starše, na kakšen način lahko to preverijo sami. Video je zelo podroben, a enostaven, ni se težko tega naučiti. Objavil sem ga na YouTube-u in poslal povezavo združenjem staršev, zanimanje je precejšnje. Poslal sem ga tudi pediatrom, zanimanje je v redu, bojim

pa se, da ob svojem rednem delu ne bodo imeli časa še za preverjanje sluha. Čeprav gre za kratek postopek. Priporočam tudi slovenskim staršem, da si pogledajo video.

Kako se imenuje ta vaš posnetek na YouTube-u?

Lahko ga najdete na spletni strani združenja za starše *Rode*, ali pa preprosto vpišete »Borut Marn video« in ga boste našli.

Imate še kakšne stike s Slovenijo, sorodnike, jo obiskujete?

Razen brata, ki tudi živi v Zagrebu, so vsi moji sorodniki v Sloveniji. Prav to soboto smo imeli družinsko srečanje Marnov, to nas še vedno zelo veseli. Včasih smo bile tri generacije na teh srečanjih, zdaj je ostala samo ena. Ponavadi je to zelo kompleksno srečanje, biti mora malo kulture, pa planinarjenje, potem sledi gostilna. No v soboto smo šli naravnost v gostilno blizu Šmarja in smo se imeli prav lepo.

Član Slovenskega doma Zagreb ste od leta 2015, pa vendar redko prihajate na dogodke. Zakaj je temu tako? Bi se bili morda pripravljene bolj vključiti v delo Slovenskega doma Zagreb?

Slovenski dom Zagreb potrebuje predvsem mlajše ljudi, od mene ne bi imeli preveč koristi, še vedno pa sem tudi precej poklicno zaseden. Bi pa rad, da se vključita sin in hči, ki sta tudi Slovenca, na kar sem zelo ponosen. Trenutno imata veliko dela s svojimi otroci in službami, morda se včlanita prav tako v kasnejši dobi, kot sem se sam. Obljubim, da bom bolj aktiven, če mi bo le čas dovolil.

(tbb) 🇺🇸

Dr. Borut Marn je Priznanje mesta Zagreb prejel iz rok župana Tomislava Tomaševića. Foto: GZ

Zbrala in priredila Stanka Herak

Na jubilejnim 10. Poletju v Muzeju sodobne umetnosti v Zagrebu so med drugimi nastopili tudi pionirji slovenskega in jugoslovanskega punka, ljubljanski Pankrti. Tokrat je bil njihov koncert v znamenju 40. obletnice Rdečega albuma, čeprav so zaigrali tudi večino drugih uspešnic, vključno s kultno *Bandiero rosso*, ki je bila prav tako na omenjenem albumu in je bila tokrat posvečena dnevu boja proti fašizmu, 22. juniju. Prvič so v živo zaigrali tudi Sarajevo 1984, ki je doslej niso hoteli igrati, ker je bila po besedah Petra Lovšina “nekakšen uvod v to žalostno vojno.”

Koncert Pankrtov v MSU, Zagreb 20. junja 2023. Foto: akm

Vabilo na ogled slovenskih filmov v Pulju.

Festival enakih možnosti je tradicionalna mednarodna manifestacija urbane kulture, katere program izvajajo invalidi, skupaj z drugimi glasbenimi, scenskimi in vizualnimi umetniki. Letos je potekal od 23. do 25. maja, pevci iz Zveze društev za cerebralno paralizo Slovenije - Sonček in člani

Na Festivalu enakih možnosti so nastopili tudi pevci iz Zveze društev za cerebralno paralizo Slovenije - Sonček (na sliki) in člani plesne skupine Centra Janeza Levca iz Ljubljane. Foto: VRS

plesne skupine Centra Janeza Levca iz Ljubljane pa so navdušili občinstvo na zagrebškem Trgu bana Josipa Jelačića.

V okviru niza prireditev ob mesecu ponosa LGBTIQ je bila 22. maja v zagrebški Kinoteki hrvaška premiera celovečernega dokumentarnega filma

Foto: VRS

negi dokumentarnega filma LGBT_SLO_1984 slovenskega režiserja **Borisa Petkoviča**. Gre za prvi dokumentarni film, ki sistematično in celovito prikazuje zgodovino slovenskega

LGBTIQ gibanja in začetke LGBTIQ aktivizma v Jugoslaviji. Po filmu je sledil pogovor z ekipo filma - režiserjem **Borisom Petkovičem**, direktorico fotografije **Leo Aymard** ter fotografinjo in aktivistko **Jasno Klančičar**.

71. Ljubljana Festival, ki se je začel sredi junija in bo trajal vse do prvi septembrskih dni se je hrvaški javnosti in medijem predstavil 18. maja v Klubu gledališča Komedija v Zagrebu. Festival in celotni program je predstavil direk-

Foto: VRS

tor Festivala Ljubljana **Darko Brlek**, Ljubljano in njeno turistično, kulturno in kulinarično ponudbo pa predstavnica javnega zavoda Turizem Ljubljana **Janja Romih Kulenović**. Predstavitelj, ki jo je vodil direktor gledališča Komedija **Miljenko Puljić**, je vključevala tudi napoved gostovanja gledališča Komedija na letošnjem Festivalu s predstavo »Leptotica in zver« ter predstavitev ansambla gledališča Komedija, ki sodeluje v predstavi.

9. in 10. maja se je v Zagrebu odvijal edinstven dogodek, namenjen promociji branja in ljubezni do knjig - 24-urni bralni maraton, ki so ga skupaj organizirali Veleposlaništvo Republike Slovenije in Madžarski kulturni inštitut v Zagrebu v sodelovanju z Mestno knjižnico "Ivan Goran Kovačić" iz Karlovca in Osrednjo knjižnico Slovencev na Hrvaškem. Dogodek sta otvorila veleposlanika Republike Slovenije **Gašper Dovžan** in Madžarske **Csaba Demcsák**, na njem pa so sodelovali še mnogi drugi zanimivi gostje, med drugim tudi soproga predsednic Republike Slovenije dr. **Aleš Musar** in Madžarske **István Veres**, obiskal jih je tudi predsednik Vlade Republike Hrvaške **Andrej Plenković**. Dogodek si bomo vsekakor zapomnili po velikem številu zanimivih gostov, dobrih knjig in pozitivnem vzdušju.

V galeriji Kupola Mestne knjižnice Zagreb je bila 3. maja promocija skupne pesniške zbirke *Lada od lubja/Ladja iz lubja* hrvaške avtorice **Ljubice Ribić** in slovenskega avtorja **Milana Novaka**. To je ljubezenska zgodba v verzih o prihodih in odhodih, o življenju v dvoje in osamljenosti. Pesniški in življenjski par sta svoje življenje z vsemi strahovi opisala skupaj v času pandemije, potresov, vojn ... Oba avtorja sta bila za svojo poezijo večkrat nagrajena in aktivno sodelujeta v mednarodnem literarnem prostoru.

Foto: VRS

Fridl Jarc je študentom uvodoma predstavila vlogo Slovenske matice pri izdajanju Cankarjevih del in brala odlomke iz njegove črtice Sova.

V petek, 21. aprila so v Sisku praznovali 10. obletnico projekta Čitanje ne poznaje granice/Branje ne pozna meja. V imenu slovenskih predstavnikov sta prisotne pozdravili predsednica Zveze bibliotekarskih društev Slovenije **Damjana Vovk** in ministrica svetovalka z Veleposlaništva Republike Slovenije v Zagrebu **Tamara Plankar**. Pripravili so bogat kulturni program z deli iz obeh literatur, šolarji so se lahko pogovarjali s hrvaškimi in slovenskimi avtorji, na okrogli mizi z naslovom Naj branje ne pozna meja pa so govorili literati, založniki, knjižničarji in drugi.

Stanka Herak

www.slovinci-zagreb.hr

Festival ljubezenske poezije

V Samoboru se je tudi letos, že štiriintridesetih, odvil Festival ljubezenske poezije Vrazova Ljubica v spomin na neuresničeno ljubezen med Stankom Vrazom, pesnikom slovenskih korenin (1810- 1851) in njegovo nesojeno ljubico Julijano Ljubico Cantilly (1812 - 1842), katere oče ni dovolil njune zveze. Stanka Vraza pa je navdihnila in ji je posvetil ljubezenske verze, ki jih je objavil v knjižici *Đulabije*.

Sklepno dejanje festivala se je 17. junija začelo že v dopoldanskih urah s kostimiranimi sprehajalci v središču mesta, otroškimi delavnicami in glasbo iz prejšnjega stoletja, nadaljevalo pa z osrednjim dogajanjem, srečanje pesnikov pri Ljubičinem grobu na *Pro-lazu hrvatskih pjesnika*, zraven župne cerkve Sv. Anastazije, kjer so letos odkrili kamnito ploščo z vklesanimi verzi pesnice **Sonje Manojlović** *Pozdrav tjeleu krhkoj žlici*.

Nato so znani hrvaški pesniki in pesnice na Trgu Matice hrvatske pred galerijo Prica pripovedovali verze svojih še neobjavljenih ljubezenskih pesmi. V minulih desetih letih je na povabilo Sveta slovenske narodne manj-

Recitatorski nastop Miroslava Tičarja. Foto: akm

šine Mesta Zagreb vsakič sodeloval tudi slovenski pesnik ali pesnica. Tokrat se je vabilu odzval in posebej za to priložnost napisal pesem **Miroslav Tičar** iz okolice Krškega in jo tudi recitiral.

Do zdaj je na festivalu sodelovalo okoli 200 znanih hrvaških pesnikov- med njimi **Ljerk-a Car Matutinović**, Zvonimir Golob, Dragutin Tadijanović, Vesna Parun, Stanislav Femenič, Mladen Kušec, **Sanja Pilić** ...

V približno dveh tednih, kolikor traja festival, je ves Samobor v znamenju vrste kulturnih dogajanj, ljubezenske poezije, Vraza in Ljubice, na glavnem Mestnem trgu pa nas z okna gleda Ljubica. Njena slika je namreč postavljena v okno hiše kjer se je rodila in živel, v okno na katerem jo je prvič zagledal Stanko Vraz, ko ga je "zadela munja iz njenih oči" kakor je napisal v svojih *Đulabijah*.

Začetna ideja Ljubice, hrvaške ljubezenske poezije na Ljubičinem grobu je zdaj postala Festival ljubezenske poezije in to ne samo hrvaških ampak tudi slovenskih pesnikov. Na Vrazov spomenik pri Samoborskem muzeju smo, kot vedno, še z nekaterimi pesniki položili cvetje. Tudi letos nam je bilo vreme naklonjeno in po festivalu smo se družili, zadovoljni, da se je zopet slišala tudi slovenska beseda.

Nada Rapotec Rogulj 🗣️

Miroslav Tičar

Del mojega sveta

V mojem svetu je veliko navlake,
veliko starih, rabljenih stvari.
V mojem svetu je tudi dosti sonca,
veliko tihega veselja in miru,
trepet srčnih valovanj,
poleti makovih poljan,
spomladi veliko sanj in brbotanja.
Nič ne ostaja v okvirih,
tudi zrele češnje ne.

Vse to naštevam, da bi
napravil prostor zate,
ki mojem svetu daješ
zvedavi nemir
in svojo gravitacijsko silo,
ki nase pripenja moje
misli in pesmi.
Smetarski voz odvažava vse
kar omejuje to čisto,
silovito,
nenehno,
nepozabno
Ljubezen.

POREČ

Geometrija v slovenski umetnosti

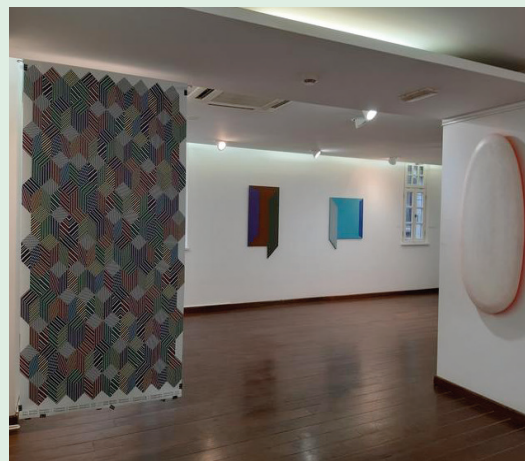
V galeriji Zuccato v Poreču so 13. aprila skupinsko razstavo *Geometrija v slovenski umetnosti*, na kateri so se predstavljali slovenski umetniki iz Slovenije in tujine, katerih dela slogovno sodijo h geometrijski abstrakciji. Razstavo, ki je bila za obiskovalce odprta od 13. aprila do 13. maja, je pripravil kustos Denis Volk.

Razstava Geometrija v slovenski umetnosti je pregled ustvarjanja umetnikov geometrijske abstrakcije iz slovenskega govornega prostora, ne samo iz Slovenije, ampak tudi iz tujine (Italije, Madžarske in hrvaške Istre). Začetki uporabe geometrije v sodobni slovenski umetnosti segajo v leto 1924, ko je Avgust Černigoj v Ljubljani pripravil prvo predstavitev konstruktivistične umetnosti. Razstava tako zajema časovno obdobje od dvajsetih let prejšnjega stoletja do danes in daje dober vpogled v razvoj slovenske geometrijske umetnosti.

Razstava je obsegala 56 del, med katerimi so nekatera sestavljena ali pa so kompozicije.

Prevladuje večji format: objekti, reliefi, skulpture, računalniška grafika na papirju ali plastiki, intarzija iz papirja, klasična grafika (visoki tisk in sitotisk), risbe na papirju s flomastrom, ogljem ali tušem, na platnu olje in akril, na lesu jajčna tempera ali akril, aerografija na valoviti lepenki. To razstavo je dopolnila še razstava Mala geometrija v Trstu, kjer so bila od 18. maja do 30. junija 2023 na ogled dela manjšega formata, skulpture in objekti ter animacije in video dela s področja geometrijske abstrakcije.

Denis Volk 🗣️

Razstava Geometrija v slovenski umetnosti v Poreču. Foto: Denis Volk

SNG Ljubljana na Marulićevih dnevih

Na Festivalu hrvaške drame v Splitu konec aprila je letos sodelovala tudi Drama SNG Ljubljana s predstavo Kabaret Kaspar hrvaške dramatičarke Tene Štivičić. Navdušila nas je posebnost in dragocenost predstave, v kateri avtorica hrabro in predrzno govori o današnjem času, spoznava simptome diagnoze, za katero ni zdravila. V mnogih prestrašenih, smešnih, depresivnih, tragičnih likih smo lahko včasih prepoznali tudi sebe.

Zares izjemna predstava, ki je navdušila splitsko občinstvo v vsakem pogledu. Privilegij za nas Slovence na predstavi je bil, da smo ob slovenskem tekstu lahko nemoteno občudovali dogajanja na sceni in spremljali vse impresivne glasbene izvedbe, gibe in izraze odličnih igralcev, saj nam ni bilo potrebno izgubljati dragocenih trenutkov s prebiranjem podnapisov.

Zasluzeno je za režijo te predstave Marula prejel **Marjan Nečak**, osebno pa sem pričakovala, da bo predstava prejela še več nagrad in priznanj.

S šopkom in klekljano čipko smo jih v imenu SKD Triglav pozdravili, jim čestitali, se zahvalili in pred polno dvorano navdušili ansambel. Z njimi smo potem poklepetali in izmenjali kar nekaj informacij o obstoju in delovanju našega društva v Splitu ter v foyeru HNK preživeli zares veliko zanimivih trenutkov.

Dodam naj, da je o nagradah Marul je odločala ocenjevalna žirija v sestavi **Zrinka Turalija**, **Anastasija Jankovska**, **Perica Martinović**, **Tomislav Čadež** i **Damir Šarac**, v žiriji, ki je z bralci Slobodne Dalmacije odločala o nagradi medijskega pokrovitelja pa je bil tudi član našega društva **Petar Mileta**.

Vera Hrga

Utrinek s predstave Kabaret Kaspar. Foto: Peter Uhan, HNK Split

IZLOŽBA

Umjetnost slobodnog uma

10. svibnja završena je izložba *Umjetnost slobodnog uma* u Prešernovoj dvorani Slovenskoga doma Zagreb, koja je svojim otvorenim pristupom i slobodnom temom privukla tridesetak umjetnika koji su svojim djelima istaknuli jedinstvenost svojih tehničkih i slikarskih smjerova.

Jedno od najznačajnijih obilježja ove izložbe bila je sloboda izražavanja umjetnika. Slobodna tema omogućila im je da istraže svoju kreativnost i strast na način koji je najbolje odgovarao njihovim individualnim stilovima. Rezultat je bio niz originalnih i provokativnih radova koji su privukli pažnju i izazvali razmišljanje posjetitelja.

Među izloženim djelima našli su se radovi koji su isticali moćne boje, beskrajne teksture i jedinstvene kompozicije. Moglo se vidjeti kako umjetnici koriste različite tehnike i materijale, poput ulja na platnu, akvarela, pastela i kolaža, kako bi prenijeli svoje ideje na platno.

U Slovenskom domu Zagreb, svoje je radove izložilo tridesetak umjetnika. Foto: akm

Galerija Slovenskoga doma Zagreb, bila je savršen prostor za ovu izložbu, s dobro osmišljenim rasporedom radova koji je omogućio da svako umjetničko djelo dođe do izražaja. Svaki korak kroz galerijske prostorije bio je novo otkriće, uz vizualne priče koje su se razvijale na zidovima.

Dakle, izložba *Umjetnost slobodnog uma* u galeriji Slovenskog doma Zagreb, bila je izvanredna prigoda da se otkriju talenti i bogatstvo slikarskih smjerova. Posjetitelji su mogli uživati u raznolikosti umjetnosti i osjetiti moć kreativnosti koja se ogleдалa u svakom radu.

Željko Bedić

O usodi slovenskih taboriščnikov v Jasenovcu

Jeseni naj bi izšla *Knjiga imen in obrazov*, prvo zares obsežno in podrobno delo o slovenskih taboriščnikih v Jasenovcu. Vsebinsko delo pri pripravi knjige je končano, zdaj so na potezi tiskarji. Dolgoletni član Slovenskega doma Zagreb Alojz Kramar je ob pomoči urednice Ilinka Todorovski zadnjih nekaj let poskušal sestaviti doslej najbolj obsežen seznam slovenskih taboriščnikov. Preverjanje imen z izhodiščnega seznama tistih, ki jih je usoda druge svetovne vojne odpeljala v Jasenovac, je preraslo v dolgo-trajno in naporno preverjanje virov ter privedlo do presenetljivih novih ugotovitev.

Alojz Kramar je bil star 10 let, ko je zadnjič videl očeta. Odpeljali so ga v koncentracijsko taborišče Jasenovac, kjer je bil tudi ubit. Kramarje

Alojz Kramar. Foto: tbb

so nacisti izgnali iz Maribora v Dvor na Uni v Bosni. Od tam so jih ustaške oblasti premestile v taborišče Slavon-ska Požega, po dveh mesecih pa vrnili nazaj in nato preko Zagreba napotili v Virovitico. Od 20-ih slovenskih družin v Virovitici jih je pet končalo v Jasenovcu.

Odkar je v Jasenovcu postavljen spomenik žrtvam, ga Alojz Kramar vsako leto obiše na dan preboja taboriščnikov, 22. aprila. Na 40. obletnico je tja odpeljal tudi mamo in brate. Zgodovina ga je vedno zanimala, čutil pa je tudi dolg do očeta, da boljše razišče usodo slovenskih žrtev tega

ustaškega taborišča. Doslej objavljeni sezname so se namreč izkazali za pomanjkljive, čeprav je od konca taborišča minilo že 78 let.

Podatke o žrtvah je Kramar začel zbirati leta 2014, po smrti žene Mari-ce, leta 2019 pa se je odločil tej temi bolj posvetiti, tudi na pobudo predsednika Slovenskega doma Zagreb **Darka Šonca**. Največ podatkov o slovenskih žrtvah mu je posredoval kustos Spominskega področja Jasenovac **Dorđe Mihovilo-vič**. Kot izhodišče je uporabljal tudi prvi povojni seznam iz leta 1969, objavljen kot priloga k slovenskemu prevodu knjige Nikole Nikolića *Taborišče smrti Jasenovac* ter seznam iz edine slovenske knjige o slovenskih žrtvah ustaških taborišč iz leta 1998, ki jo

uredil Jernej Borovnik Bartol, tudi sam nekdanji taboriščnik. Zakladnica informacij je bila **Irena Mavrič - Žižek** iz mariborskega Muzeja narodne osvoboditve, ki je Kramarju pomagala s seznamami izgnancev v NDH in Srbijo; v arhivu je našel celo očetovo pismo, ki ga je z navadnim svinčnikom napisal svoji družini. Raziskovalno delo v Mariboru je začasno zaustavila pandemija korone.

Kramar je delo nadaljeval sam, ure in ure preživel v različnih zagrebških knjižnicah in predvsem v Nacionalni univerzitetni knjižnici v Zagrebu, kjer je podrobno bral knjige dokumentov **Antuna Miletića**. V Hrvaškem državnem arhivu je brskal po 63-ih zvezkih zagrebških žrtev fašizma. Ker slabo vidi, težko bere, ne sliši dobro, ne sme več voziti avtomobila, pa tudi interneta ne uporablja, se je Kramarjevo raziskovalno delo s tem tudi končalo.

Poleg številnih drugih virov je bila prava zakladnica podatkov Irena Mavrič - Žižek iz mariborskega Muzeja narodne osvoboditve, ki je Kramarju pomagala s seznamami izgnancev v NDH in Srbijo; v arhivu je našel celo očetovo pismo, ki ga je z navadnim svinčnikom napisal svoji družini.

V knjigi bodo navedena imena več kot 400 ljudi. Kramar in Todorovski sta večini uspe-la vrniti tudi obraz – če ne dobesedno, s fotografijo, pa vsaj s kratkim življenjepisom. S tem pa delo še ni končano, saj se vedno znova pojavljajo novi dokumenti o taboriščnikih, ki bi jih bilo treba dodati v knjigo.

Tu ga je prevzela **Ilinka Todorovski**, nekdanja dopisnica RTV Slovenija iz Zagreba in dolgoletna urednica *Novega odmeva*, ki se prav tako ljubiteljsko ukvarja z zbiranjem zgodovinskih podatkov. „Brez nje te knjige ne bi bilo,“ pravi Kramar.

Ker je tema Jasenovca na Hrvaškem še vedno vroč kostanj, vsake toliko pa smo pričali tudi poskusom revizije, zlasti glede števila žrtev, je bilo potrebno temeljito preveriti vse zbrane podatke. „Trudili smo se vse podatke podkrepiti z viri, da bi bili res verodostojni. Če nam tega ni uspelo trdno dokazati, smo to v knjigi tudi navedli,“ pravi Ilinka Todorovski, ki bo podpisana kot urednica knjige.

Natančnega števila Slovenk in Slovencev, poslanih v taborišče Jasenovac, verjetno nikoli ne bomo izvedeli, v knjigi imen in obrazov sta avtorja prišla do številke več kot 400, a pojavljajo se že novi podatki.

Poseben izziv je bilo odločanje, koga uvrstiti v knjigo ter katera merila uporabiti pri ugotavljanju, ali gre za slovenske žrtve. Prvo merilo je bila uvrstitev na dosežanje sezname slovenskih taboriščnikov, naslednja pa: kraj rojstva (v Sloveniji ali v tedanji Italiji, na slovenskem narodnostnem ozemlju), narodnostno poreklo – ali so bili njihovi starši ali vsaj en roditelj Slovenci, četrto pa samoopredelitev – ali so se za Slovence ali Slovenke izrekli sami. V knjigo so bili uvrščeni samo tisti, za katere je bilo mogoče najti potrditev vsaj po enem od teh meril. Najtežje je bilo preveriti podatke za taboriščnice, ki so bile poročene s Hrvati ali Srbi in v evidencah ni bilo njihovega rojstnega priimka. Raziskovalna težava je bila, da Slovencev in Slovenk v Jasenovcu niso evidentirali kot posebno kategorijo (tako kot Jude, Srbe in Rome), temveč so jih običajno zapisovali med taboriščniki in taboriščnicami katoliške veroizpovedi. Slovencev v Jasenovac niso deportirali na podlagi rasnih zakonov, ampak kot politične zapornike, nasprotnike

NDH – to so dejansko bili ali pa so jih le šteli za takšne. Ilinka Todorovski se

Trudili smo se vse podatke podkrepiti z viri, da bi bili res verodostojni. Če nam tega ni uspelo trdno dokazati, smo to v knjigi tudi navedli, pravi Ilinka Todorovski

je preverjanja lotila zares temeljito: uporabljala je različne spletne baze, med katerimi je posebej dragocen iskalnik žrtev druge svetovne vojne Sistory, nekaj podatkov je našla

v Arhivu Slovenije – v gradivu Zveze borcev, brskala je po digitaliziranih župnijskih knjigah, povojnih uradnih listih z objavami oznanil o umrlih in veliko podatkov našla tudi v povojnem tisku. Prizadevala si je navezati stike z družinami žrtev oz. preživelih taboriščnikov in taboriščnic. Nekatere potomce so telefonski klici ali pisma presenetili, saj o taboriščni usodi svojih bližnjih niso vedeli veliko, spet drugi so bili veseli, da imajo kot varuhi spomina svojih prednikov priložnost o tem še komu kaj povedati. Po vsaj eni od teh poti je bilo preverjena več kot polovica imen.

V knjigi bodo navedena imena več kot 400 ljudi. Kramar in Todorovski sta večini uspela vrniti tudi obraz – če ne dobesedno, s fotografijo, pa vsaj s kratkim življenjepisom.

Tukaj pa delo še ni končano, saj se vedno znova pojavljajo novi dokumenti o taboriščnikih, ki bi jih bilo treba dodati v knjigo. Nekaj gradiva se je nabralo že od oddaje rokopisa v začetku lanskega poletja.

„Upam, da bo Ilinka nadaljevala moje raziskovalno delo,“ pravi Alojz Kramar, ki se za pomoč zahvaljuje tudi tajnici Sveta slovenske narodne manjšine Mesta Zagreb **Agati Klinar Medaković**.

(tbb)

Alojz Kramar in Ilinka Todorovski. Foto: akm

Kar nekaj okroglih obletnic je letos povezanih z osebnostmi, ki so imele ključno vlogo pri ustanovitvi in ohranjanju delovanja našega Slovenskega doma Zagreb. V tokratni številki se spominjamo pobudnika in prvega predsednika društva dr. Frana Zavrnik, ki je umrl pred 60 leti ter še enega od ustanoviteljev, Borisa Zarnika, od čigar rojstva je marca minilo 140 let.

FRAN ZAVRNIK

Oče Slovenskega doma Zagreb

Fran Zavrnik velja za očeta edinega društva Slovencev v Zagrebu, katerega delovanje se je ohranilo vse do današnjih dni. S skupino rojakov je ustanovil Narodno knjižnico in čitalnico, iz katere se je razvil današnji Slovenski dom Zagreb. Leta 1929 je sklical prvo sejo pripravljalnega odbora za ustanovitev društva, katerega predsednik je bil do leta 1933, nato pa še leta 1938.

Fran Zavrnik se je rodil 12. februarja 1888 v Zgornji Volčini v Slovenskih Goricah. Na pobudo osnovnošolskega učitelja, ki je prepoznal njegovo nadarjenost, so ga vpisali v klasično gimnazijo v Mariboru, kjer je končal prvih šest razredov, sedmega in osmega pa v Novem mestu. Po maturi se je vpisal na študij veterinarske medicine na Dunaju, kjer je diplomiral leta 1913, že leto kasneje pa doktoriral iz histologije.

Prvo službo je nastopil kot veterinar na Vranskem, kjer je bil ob začetku 1. svetovne vojne mobiliziran v avstro-ogrsko vojsko. Ob koncu vojne je postal veterinar v konjušnici korpusa generala Maistra v Račah pri Mariboru. Leta 1919 je postal okrajni veterinar na Ptuj, istega leta pa so ga povabili, da bi prevzel profesorski položaj na katedri za histologijo in embriologijo na Visoki veterinarski šoli v Zagrebu, vendar je na Hrvaško odšel šele leta 1921 in kmalu po prihodu postal rektor Visoke veterinarske šole. Kasneje je Visoka šola postala fakulteta in dr. Zavrnik je bil tudi njen dekan od leta 1931 do 1934. Bil je zelo aktiven v visokošolskih in znanstvenih ustanovah, napisal vrsto znanstvenih del in člankov, bil med ustanovitelji in prvi urednik jugoslovanskega veterinarskega znanstvenega časopisa Veterinarski arhiv in dvakrat urednik leksikografske publikacije Veterinarski koledar in sodeloval pri projektu organizacije veterinarske službe.

Kljub njegovemu pomembnemu znanstvenemu delovanju so ga oblasti NDH najprej »upokojile«, potem pa prijele in deportirale v taborišče v Stari Gradiški. Junija 1942 so ga izpustili in do konca vojne je delal v oddelku za inozemsko literaturo knjigarne Čelap v Zagrebu. Po osvoboditvi je bil povabljen v Slovenijo, da pripravi temelje za študij veterine. Pri projektu ustanavljanja Veterinarske fakultete v Ljubljani se je zaradi pomanjkanja denarja zapletalo, dr. Fran Zavrnik pa je postal direktor Veterinarskega znanstvenega zavoda Slovenije, kmalu pa tudi profesor na Fakulteti za agronomijo in gozdarstvo, kjer je prevzel katedro za fiziologijo z anatomijo², histologijo in embriologijo. Leta 1953 je nasto-

la Fakulteta za agronomijo, gozdarstvo in veterino (pозnejša Biotehniška fakulteta), katere dekan je bil dr. Zavrnik v letih 1954-1956, leto kasneje pa prodekan.

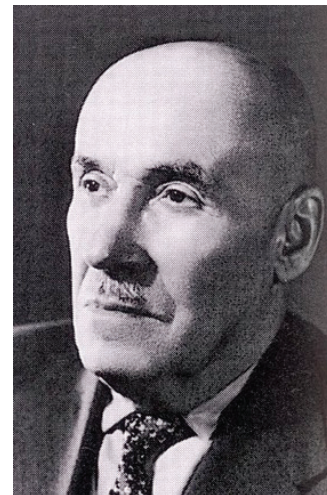
Dr. Zavrnik je bil ob svojem bogatem znanstvenem in pedagoškem delu tudi družbeno zelo dejaven in angažiran. Že v času študija na Dunaju je bil med ustanovitelji Akademskega društva slovenskih veterinarjev, pa predsednik društva Slovenija in urednik časopisa Omladina, ki se je zavzemal za združitev in enotnost jugoslovanskih narodov.

V Zagrebu je bil eden ključnih mož pri organiziranju Slovencev v tem mestu. V začetku oktobra je sklical prvi, neuradni sestanek pripravljalnega odbora novega društva, ki se je imenovalo Narodna knjižnica in čitalnica. Sestanek je potekal v prostorih zagrebške izpostave ljubljanskega dnevnika Jutro na Gundulićeve ulici 21. Dr. Zavrnik je na sestanku prišel dobro pripravljen; navzočim je do podrobnosti pojasnil namen in cilj združevanja ter predlagal, da bi posebno pozornost namenili slovenski pisani besedi, kar naj bi bilo poudarjeno tudi v imenu društva. Soglasno je bil sprejet predlog, da se društvo imenuje Slovenska knjižnica in čitalnica in dr. Zavrnik je postal predsednik pripravljalnega odbora, katerega člani so bili zelo pomembni in ugledni Zagrebčani slovenskega rodu. Besedo Slovenska so ob ustanovitvi morali izpustiti, ker sistem ni dopuščal nacionalnih označb družbenih ustanov.

Za svoje delo je leta 1961 prejel visoko državno odlikovanje Red dela z zlatim vencem.

Dr. Fran Zavrnik je umrl leta 1963 v Ljubljani, kjer je tudi pokopan na Žalah.

(Povzeto po knjigi: *Slovenski dom 1929-1999*, avtorja Silvin Jerman, Ilinka Todorovski; Zagreb, dec. 1999 in Slovenski biografski leksikon; Ante Stefančić, France Adamič, ZRC SAZU)

Soustanovitelj in dolgoletni voditelj društva

Dr. Boris Zarnik je bil eden od ustanoviteljev slovenskega društva Narodna knjižnica in čitalnica in od ustanovitve, pa skoraj do začetka druge svetovne vojne podpredsednik ali predsednik društva. Na položaju slednjega sta se izmenjevala z dr. Franom Zavrnikom, saj je bil v prvih treh letih, ko je društvu predsedoval Zavrnik, podpredsednik, potem je bil 5 let, do začetka 1938, predsednik in leta 1939 spet izvoljen za predsednika. Na tem položaju je ostal do maja naslednje leto, ko ga je nasledil Hinko Nučič.

Dr. Boris Zarnik se je rodil 11. marca leta 1883 v Ljubljani, umrl pa je 13. januarja leta 1945 v Zagrebu. Medicino in filozofijo je študiral v Jeni in Wuerzburgu, kjer je doktoriral iz zoologije. Leta 1915 je turška vlada Zarnika povabila, naj na medicinski fakulteti v Carigradu prevzame položaj profesorja biologije. Tam je predaval tri leta.

Leta 1918 so ga povabili, da pride v Zagreb, kjer so ustanavljali medicinsko fakulteto. Ponudbo je po lastnih besedah sprejel z navdušenjem. V Zagrebu je bil Zarnik redni profesor biologije, histologije in embriologije, v študijskem letu 1919/20 pa je postal tudi dekan medicinske fakultete. Postavil je temelje študija napredne darwinistične teorije, ki je bila pozneje sprejeta v celotnem hrvaškem šolstvu. Uspel je organizirati in moderno opremiti morfološko-biološki zavod medicinske fakultete, na katerem je deloval vse do svoje upokojitve leta 1942.

Objavil je na desetine strokovnih in poljudnoznanstvenih del. Deloval je v Hrvaškem prirodoslovnem društvu in bil

celo njegov predsednik. Po njegovem načrtu so zgradili Oceanografski institut v Splitu. Bil je eden od ustanoviteljev antropološke sekcije Sociološkega društva.

Ko se je leta 1929 porodila zamisel o ustanovitvi slovenskega društva v Zagrebu, je bil dr. Boris Zarnik med deseterico ustanoviteljev in kasneje vrsto let med njegovimi vodilnimi člani. Prvo predavanje v Narodni knjižnici in čitalnici je 19. februarja leta 1930 pripravil prav on. To je bil začetek delovanja prosvetnega odseka društva, ki si je zastavil cilj, da bo vsako sredo organiziral predavanje. Bil je zelo družaben in po pripovedovanjih njegovih študentov tudi zabaven in šaljiv. V društvu se je za vsako miklavževanje našemil v Sv. Miklavža.

Dr. Zarnik je bil tudi predsednik v času, ko se je društvo moralo preimenovali. Ker so leta 1936 vse knjižnice in čitalnice v tedanji Kraljevini Jugoslaviji prešle pod prosvetno

ministrstvo in so morale temu pošiljati podatke o delovanju, kar je bil velik administrativni zalogaj, ki mu društvo ni bilo kos, je dr. Zarnik predlagal preimenovalje in drugačno opredelitev dejavnosti. Njegov predlog, da bi se društvo preimenovalo v Ilirski dom, sicer ni bil sprejet, saj se je v drugem glasovanju več članov izreklo za ime Narodni dom, kar so pristojne oblasti odobrile. V nekaterih poznejših dokumentih se pojavlja tudi ime Slovensko prosvetno društvo Narodni dom, kar je že blizu imenu, kakršnega društvo zagrebških Slovencev nosi danes.

(Povzeto po knjigi: *Slovenski dom 1929-1999*, avtorja Silvin Jerman, Ilinka Todorovski; Zagreb, dec. 1999)

Šte.	Ime	poklic	pristojen	Leto	stanje	pristojni
1	Dr. Zavrnik Fran	univ. profesor	Zagreb	1929	član	1. 1. 29
2	Dr. Zarnik Boris	univ. profesor	Ljubljana	1929	član	2. 1. 29
3	Dr. Nagy Fran	univ. profesor	Jasenice	1929	član	2. 1. 29
4	Zavrtič Fran	inženir	Zemunik	1929	član	2. 1. 29
5	Pungarč Alojz	inženir	Krško	1929	član	2. 1. 29
6	Dr. Zlatar Robert	ist. znanst.	Metković	1929	član	2. 1. 29
7	Kajžarič Andrej	ist. znanst.	Kranjci	1929	član	2. 1. 29
8	Zudoblin Rudolf	ist. znanst.	L. Jany	1929	član	2. 1. 29
9	Miklavž Josip	univ. profesor	Zagreb	1929	član	2. 1. 29
10	Dr. Čučin Alojz	univ. profesor	Ljubljana	1929	član	2. 1. 29

V prvi knjigi članstva sta na prvem in drugem mestu med člani navedena dr. Fran Zavrnik in dr. Boris Zarnik.

Več prostora za slovenske knjige

Osrednja knjižnica Slovencev na Hrvaškem se je aprila letos preselila v nove, večje prostore. Še vedno je v okviru Mestne knjižnice »Ivan Goran Kovačić« v Karlovcu, le nadstropje višje v novem delu stavbe.

Če je bil „slovenski“ del mestne knjižnice doslej v majhnem prostoru, ki je obsegal le kakih 20 kvadratnih metrov in so bile slovenske knjige skupaj z drugimi, sicer posebej zložene na dveh, skoraj neopaznih policah, so ga zdaj preselili v prvo nadstropje, v prostor, ki je še enkrat večji in je del Oddelka za avdiovizualno gradivo in katerega dostop je prilagojen invalidom. Osrednja slovenska knjižnica, ki seveda ostaja v okviru mestne knjižnice, premore zbirko s približno 6500 naslovi, ki je zdaj v celoti združena na enem mestu, poleg tega pa hrani še periodični tisk in avdiovizualno gradivo. V njej je zaposlena ena oseba in sicer vodja knjižnice, omenimo pa, da je slovensko knjižnic v prvem polletju letos obiskalo 133 ljubiteljev knjige, ki so si izposodili 346 enot knjižničnega gradiva. Oboje je za okoli tretjino več kot lani do konca junija. V tem prostoru poteka vsako soboto tudi tečaj slovenskega jezika za odrasle uporabnike, ki ga financira Urad vlade za Slovence v zamejstvu in po svetu, v njem pa se odvijajo tudi drugi programi, ki jih organizira knjižnica Ivana Gorana Kovačića.

V novih prostorih bodo svoje mesto našli številni programi, od jezikovnih tečajev, delavnic za otroke in mladino do raznih kulturnih dogajanj. Obe foto: Mario Šimić

Sicer je „slovenska“ knjižnica le ena izmed enajstih knjižnic narodnih manjšin, ki delujejo v okviru Mestne knjižnice IGK v Karlovcu in bo letos praznovala 30 let aktivnega delovanja. Karlovec je vsekakor primeren kraj za sedež osrednje knjižnice Slovencev na Hrvaškem, saj je razmeroma blizu

Zagreba, kjer živi največ pripadnikov slovenske manjšine na Hrvaškem in je tudi blizu meje s Slovenijo, kar omogoča lažjo čezmejno kulturno izmenjavo in možnost gostovanja kulturnih ustvarjalcev iz Slovenije.

Opremljanje sodobnega prostora Osrednje slovenske knjižnice bo spodbuda za nadaljnje delo knjižnice v večkulturnem okolju. Ta oddelek bo postal učni in kulturno-informacijski center za slovensko narodno manjšino ter druge večkulturne skupine uporabnikov, programi za pridobivanje jezikovnih kompetenc pa so že vključeni v delo knjižnice. Posebna ciljna skupina uporabnikov bodo mlajši, ki bodo imeli možnost sodelovati v programskih dejavnostih knjižnice. Cilj je promovirati in ohranjati slovensko kulturo in književnost, prispevati k bogatitvi kultur obeh narodov, vključevati mlade, ki izgubljajo slovensko identiteto, predstavljati narodne manjšine ter njihov pozitiven in pomemben prispevek k družbi.

Vedrana Kovač Vrana, vodja Osrednje knjižnice Slovencev na Hrvaškem

Za slovenske knjige in druga gradiva je v mestni knjižnici Ivan Goran Kovačić v Karlovcu zdaj še enkrat več prostora kot prej.

RECEPTI

Poletje je čas, ko se za pod zob prileže bolj lahka hrana, z veliko zelenjave. Pa vendar tudi v tem letnem času ne gre brez juh, pa tudi mesu se bodo mnogi težko odpovedali. Ponujamo dva recepta, ki za pripravo nista preveč zahtevna, hkrati pa bo tak obrok okusen, bogat in v skladu z letnim časom.

Juha in kare

Juha iz rumenega korenja

Za štiri osebe: ½ kg korenja, 1 čebula, 3 žlice olja, sol, poper, ½ žličke muškatanega oreška, 1,5 l vode.

Korenje olupimo. Narežemo na večje kose in ga skuhamo do mehkega. Vodi dodamo žličko in pol soli. Prepražimo sesekljano čebulo in jo zlijemo v juho. Nekaj korenja vzamemo za okras krožnikov. Juhi dodamo pol žličke muškata, pretlačimo in postrežemo.

Še namig: Poleg lahko postrežemo zlate kroglice ali kocke kruha.

Svinjski kare z rižem in zelenjavo

Za štiri osebe. 2 čebuli, 3 dl riža, 4 svinjski kareji (debeli slab centimeter), sol, poper, kumina v prahu, olje za peko, 2 paradižnika, 2 manjši zeleni bučki

Bučki operemo, olupimo in narežemo na kockice. Prav tako narežemo na kockice oprana paradižnika.

Čebulo sesekljamo in na nekaj žlicah olja pražimo toliko časa, da začne rumeneti.

Četrtno pražene čebule damo v manjšo posodo, dodamo še 2 žlici olja, riž, pražimo 3 minute, zalijemo z vodo in osolimo s pol žličke soli. Riž zalijemo s toliko vode, da jo je za debelino 2 prstov višje od nivoja riža v posodi. Pokrijemo in kuhamo približno 20 minut. Med kuhanjem večkrat premešamo in po potrebi dosolimo.

Meso: Medtem pripravimo meso. Kareje položimo na desko, ter jih dobro namažemo z mešanico dveh žlic olja, ½ žličke soli in ½ žličke kumine v prahu.

Ko je riž kuhan, ga pokritega odstranimo s kuhalne površine.

Četrtno pražene čebule damo v ponev in na hitro podušimo bučke. Bučke osolimo z nekaj ščepci soli in dušimo toliko časa, da so še čvrste. Nato s četrtno pražene čebule na hitro podušimo še paradižnik.

Na 3 žlicah olja na hitro popečemo še zrezke in postrežemo.

Še namig: Poleg lahko postrežemo še omako. Na 2 žlicah olja do rjavega prepražimo eno žlico moke, dodamo četrtno prepražene čebule in 1 dl vode. Kuhamo vsaj 3 minute, osolimo in pretlačimo.

(poj)

In vendar se vrtili

Sklep, da bo Republika Slovenija v Splitu odprla svoj konzulat, je bil v uradnem listu objavljen leta 1995, ne vem pa natančno, zakaj smo slovenski dopisniki leta kasneje – moralo je biti po letu 2004 – odpotovali v glavno mesto Dalmacije. Spomin pravi, da je šlo za uradno otvoritev prostorov ali nekaj takšnega. Pravzaprav ni pomembno, kdaj in zakaj, pomembna je ena povsem druga zadevščina.

Po vseh opravljenih ceremonijah v Splitu sem se namreč zapletel v pogovor z enim od županijskih predstavnikov turistične organizacije - ime in priimek sta že zbledela, ki je v luči takrat zelo napetih slovensko-hrvaških odnosov potarjal, da so politiki čisto navadni cepci. Za Hrvaško dokaj nenavadno stališče. A gospod je nadaljeval in pojasnjeval, da bi lahko, če bi se manj kregali in več pogovarjali, skupaj ustvarjali odlične zgodbe. Državi imata relativno dobre odnose skozi celotno zgodovino, je vrelo iz njega, in da bi dve majhni in v evropskem in svetovnem merilu nepomembni državi lahko bili veliki zaveznici, ki bi lahko gospodarsko nastopali skupaj in bi bili skupaj tudi močnejši.

Kam so zapluli odnosi in kaj je ostalo od gospodarskega sodelovanja ni treba opisovati, je pa gospod podčrtal, da bi pa, če ne drugje, morali sodelovati na področju turizma. »Mi imamo čudovito morje, vi imate čudovite Alpe,« je nadaljeval in skoraj

do potankosti razdelal skupen nastop na tujih, predvsem oddaljenih turističnih trgih, kjer bi lahko, glede na to da sta državi majhni in razdalje za kakšnega Kanadčana ali Američana smešno kratke, odlično povezovali destinacije v obeh državah. Na koncu je zmajal z glavo in znova zarobantil čez politiko. In tudi turistične delavce, ki bi se lahko povezali mimo njih.

Od takrat do danes se ni zgodilo nič presenetljivega, če se je, pa tega ne na eni ne na drugi strani meje niso obešali na velik zvon. Do zdaj. Novico, ki jo je objavila Slovenska tiskovna agencija (STA) sem moral prebrati dvakrat, pa še takrat se je zdelo, da nekako ni resnična. Ampak STA, Slovenska turistična organizacija (STO) in Hrvaška turistična skupnost (HTZ) so resne ustanove in nimam razloga, da ne bi verjel zapisanemu. Naslov se je glasil takole: STO in HTZ s skupno promocijsko kampanjo v ZDA.

Čudeži se torej vendarle dogajajo. Če sem povsem odkrit, se mi je nekoliko zaletelo, saj se je zapisano srečalo s proteinskim vaflem iz leče, ki jih iz meni neznanih razlogov konzumira

sodelavka. In občasno tudi ponudi. Ampak po prvem šoku se je novica, rešena vaflja, nadaljevala takole: »STO in HTZ letos izvajata skupno promocijsko kampanjo *Naturally Yours - Taste, Feel, Love*, katere cilj je krepitev položaja Slovenije in Hrvaške kot atraktivnih celoletnih turističnih destinacij na ameriškem tržišču. Kampanjo je finančno podprla tudi Evropska komisija.« Pazi ti to. Še komisijo smo dobili v paketu (ko smo že evropski, čestitke ob 10-letnici vstopa v EU). Pa ne le to, skupaj se bomo Američanom predstavljali na spletu, se oglaševali v tamkajšnjih medijih, skupaj se bomo promovirali po socialnih

omrežjih in tudi na kanalu Youtube. Oziroma Jubito, kot je to platformo poimenoval vaš nekdanji notranji minister in hkrati najmlajši minister vladnega kabineta Ive Sanaderja. Ivica Kirin, saj se ga še spomnite, ne? Stari dobri Kiro.

A vrnimo se iz HDZ nazaj na področje turizma. Kje smo ostali? Aja, STO (nesrečna kratica, a kaj more-

mo, Svobodno tržaško ozemlje že od leta 1954 ne obstaja več) namreč na ameriškem trgu cilja predvsem na premožnejši segment turistov (turistični delavci temu pravijo »zahtevnejši turisti«), ki jih ne nagovarjamo le preko *National Geographica* ali CNN, pač pa tudi preko našega zvezdnika in ambasadorja slovenskega turizma Luke Dončiča. No, povezovanje bo zdaj še okrepilo uspešne turistične rezultate obeh držav, so prepričani v STO, v HTZ pa, da bodo v ZDA skupaj izpostavili tiste dele turistične ponudbe, ki se nanašajo na naravno dediščino, aktivni turizem, eno-gastronomijo, kulturo in trajnostna potovanja. In dodali, da smo bili na tak način skupaj menda uspešni že na Kitajskem in v Avstraliji.

Slovenskim in hrvaškim turističnim delavcem seveda čestitamo in želimo veliko uspehov v Bidenovi državi, če kdo sreča tistega turističnega funkcionarja iz Splita, pa naj mu prosim pove, da se vendarle premika in - vrtili.

Foto: Rok Petelinšek, Večer